

Pengekrav og håndtering av gjeld

Til deg som leser denne brosjyren

Jussbuss er et studentdrevet rettshjelptiltak tilknyttet juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Siden stiftelsen i 1971 har Jussbuss drevet rettshjelp og rettspolitisk virksomhet, med særlig fokus på svakere grupper i samfunnet. Jussbuss gir rettshjelp og juridisk veiledning innenfor rettsområdene fengselsrett, husleierett, gjeldsrett, utlendingsrett, sosialrett, arbeidsrett og trygderett. Jussbuss mottar hvert år opp mot 6 000 henvendelser.

Denne brosjyren er ment som et hjelpemiddel til alle som har økonomiske problemer. Den gir også veiledning til hvordan man kan gå fram dersom man har fått rettet et krav mot seg som man er uenig i.

Svært mange med gjeldsproblemer synes det er vanskelig å ta tak i problemene sine, og vet ikke hvor de skal begynne. Derfor har vi laget en enkel oversikt i kapittel 6 over hvordan man kan gå frem "trinn-for-trinn" for å få en oversikt over gjelden, og hvordan man best kan håndtere den. I tillegg finnes det eksempler på ulike typer brev som man i denne prosessen kan sende til sine kreditorer. Dersom man trenger mer konkret bistand til gjeldsproblemer, kan man ta kontakt med NAV i kommunen man bor i, og be om å få snakke med en økonomisk rådgiver.

Jussbuss kan bistå ved rettslige spørsmål. I brosjyren brukes det en del juridiske ord og uttrykk, og en ordliste med forklaring av disse finner du bakerst.

Oslo, desember 2024
Jussbuss v/ gjeldsgruppa

Innholdsfortegnelse

1 Grunnlag for krav	4
1.1 Avtaler	4
1.1.1 Når er en avtale inngått	5
1.2 Erstatning	5
1.3 Krav som har grunnlag i lov	6
1.4 Regress	6
2 Bortfall av krav - foreldelse	6
2.1 Foreldelsesfristens utgangspunkt	7
2.2 Avbrudd av foreldelse	7
2.3 Særskilte foreldelsesregler	7
3 Hvordan kan kreditor drive inn penger fra deg	8
3.1 Tvangsgrunnlag	9
3.1.1 Hvis du er uenig i kravet	9
3.1.2 Mal for bestridelse av krav man er uenig i	10
3.1.3 Hvem har risikoen for at varslene har blitt lest	10
3.1.4 Andre tvangsgrunnlag	10
3.2 Forliksråd	11
3.2.1 Tilsvær	12
3.2.2 Saksomkostninger	12
3.2.3 Møte og dom	12
3.3 Utleggstrekk, utleggspant og tvangssalg	13
3.3.1 Utleggsforretning	13
3.3.2 Trekk i lønn eller trygd (utleggstrekk)	14
3.3.3 Du skal ha nok til å dekke ditt livsopphold	14
3.3.4 Klage på utleggstrekk	14
3.3.4.1 Forslag til klage på utleggstrekk	16
3.3.5 Pant i eiendeler eller eiendom (utleggspant)	17
3.3.6 Tvangssalg	17
3.3.6.1 Særlig om prosessen ved tvangssalg av fast eiendom	17
4 Tilleggs kostnader i forbindelse med inndrivelse av et krav	18
4.1 Utenrettslige kostnader	18
4.1.1 Forsinkelsesrenter	18
4.1.2 Inkassokostnader	18
4.1.3 Inkassokostnader ved bestridte krav	19
4.2 Kostnader ved tvangsfullbyrdelse	20
5 Krav til inkassoselskapene	20
5.1 Krav om god inkassoskikk	20
5.2 Formelle krav til brev før rettslig inndrivelse	21
5.2.1 Inkassovarsel	21
5.2.2 Betalingsoppfordring	21
5.3 Finansklagenemnda	22
5.4 Betalingsanmerkning	22
6 Fremgangsmåter for å løse gjeldsproblemer	23

6.1	Hvordan skaffe oversikt over egen gjeld.....	23
6.2	Hvordan lage oversikt over egen økonomi.....	24
6.3	Når du har fått oversikt over økonomien.....	24
6.3.1	Nedbetalingsavtale.....	26
6.3.2	Frivillig kredittvurderingssperre.....	26
6.4	Offentligrettslige krav.....	27
6.5	Maler.....	29
6.5.1	Brev til mulige kreditorer for å undersøke gjeld.....	29
6.5.2	Skjema for gjeldsoversikt.....	30
6.5.3	Forslag til søknad om betalingsutsettelse og rentefrys.....	31
6.5.4	Forslag til tilbud om endelig oppgjør.....	32
6.5.5	Forslag til nedbetalingsavtale.....	33
7	Gjeldsordning.....	35
7.1	Hva er en gjeldsordning?.....	35
7.2	Vilkår for gjeldsordning.....	35
7.2.1	«Varig ute av stand».....	36
7.2.2	Forhold som er til hinder for åpning av gjeldsforhandling.....	37
7.3	Når gjeldsforhandlinger er åpnet.....	38
7.4	Under gjeldsordningsperioden.....	38
7.4.1	Endring av gjeldsordningen under gjeldsordningsperioden.....	39
7.5	Etter gjeldsordningsperioden.....	40
8	Lånekassa.....	41
8.1	Forhandling med Lånekassen før mislighold.....	41
8.2	Mislighold og inkasso.....	41
8.2.1	Midlertidig overføring.....	41
8.2.2	Permanent overføring.....	42
9	Gjeldsproblemer under soning.....	44
9.1	Økonomisk rådgivning.....	44
9.2	Forhandlinger med kreditor.....	44
9.3	Ettergivelse av renter på voldsoffererstatningskrav.....	44
9.3.1	Ettergivelse for krav som stammer fra ny voldserstatningslov.....	44
9.3.1.1	Mal for søknad om ettergivelse for krav som stammer fra ny voldserstatningslov.....	45
9.3.2	Ettergivelse for krav som stammer fra tidligere voldsoffererstatningslov.....	46
10	Hva hvis du selv vil drive inn et krav?.....	47
10.1	Påkrav.....	47
10.1.1	Påkravsmal side 1.....	48
10.1.2	Påkravsmal side 2.....	49
10.2	Forliksrådet.....	50
10.3	Namsfogden.....	51
10.3.1	Hvor fort får man pengene?.....	51
10.4	Figur av inndrivelsesprosessen.....	53
11	Ordliste.....	54

1 Grunnlag for krav

Å ha gjeld betyr at man har en plikt til å betale en sum penger til en annen. Den som har krav på pengene, kalles kreditor eller fordringshaver. Den som skylder pengene, kalles debitor eller skyldner.

Ethvert krav må ha et rettmessig grunnlag. Pengekrav kan oppstå på grunnlag av avtale, lov, eller ulovfestet rett. Det er viktig å vite grunnlaget for et krav for å vurdere hvordan kravet skal håndteres.

Hvis du mener at kreditor ikke har et rettmessig krav, er det viktig å bestride kravet. Å bestride et krav vil si at man sier seg uenig i kravet. Du bør sende en skriftlig bestridelse til kreditor og/eller inkassoselskapet. I bestridelsen må du gjøre det klart at du er uenig i at du skal betale, og i korte trekk begrunne hvorfor.

1.1 Avtaler

Krav kan oppstå med grunnlag i en avtale. En avtale er en enighet mellom to eller flere personer om rettigheter og plikter. Avtaler er bindende. Det betyr at partene skal oppfylle avtalen slik den er inngått.

Muntlige avtaler er like bindende som skriftlige. Det kan imidlertid bli vanskelig å bevise hva som er blitt avtalt og hvem som har inngått avtalen i ettertid. Det anbefales derfor å inngå avtaler skriftlig.

Det kan oppstå flere problemstillinger når et krav har grunnlag i avtale. Det kan for eksempel være uenighet om det i det hele tatt er inngått en avtale, eller det kan være uenighet om hva avtalen egentlig går ut på. Hvis du er i tvil om hva dine plikter etter avtalen er, kan du kontakte en rettshjelper.

Dersom du mener at kreditors krav er urettmessig etter avtalen, bør du bestride kravet. Hvis du bestrider kravet er det som hovedregel kreditor som må bevise at du er forpliktet etter avtalen i en eventuell forliksrådsbehandling, se punkt 3.2.

Under følger en oversikt over noen typer krav som har grunnlag i avtale:

Løpende avtaleforhold – Betegnelse på en ytelse som skal presteres over tid og til bestemte tidspunkter, for eksempel betaling av husleie, eller betaling av abonnement på telefon og tidsskrift eller liknende. Alle løpende avtaler medfører betalingsplikt frem til de sies opp.

Gjeldsbrev – Et skriftlig og i det ytre selvstendig løfte om å betale en bestemt sum penger. Ytre selvstendig vil si at løftet skal være uten noen form for forbehold som for eksempel at gjelden er betinget av en motytelse. Kreditor kan kun kreve pengene av den som har underskrevet brevet. Gjeldsbrev underskriver man f.eks. ved banklån eller kredittlån.

Eksigibelt gjeldsbrev – En type gjeldsbrev, hvor skyldneren har skrevet under på at gjelden kan drives inn uten søksmål. Det innebærer at kreditor kan gå til tvangsinndrivelse uten forutgående søksmål for å få gjelden inndrevet hvis den ikke blir betalt.¹

Kausjon – Løfte om økonomisk sikkerhet for en tredjeperson/låntaker. Er man kausjonist har man gitt en garanti til kreditor om å betale hvis den egentlige skyldneren ikke betaler. Kreditor har dermed en større sikkerhet for at lånet betales. Kausjon er en avtale mellom kausjonisten og kreditor, ikke mellom kausjonisten og hovedskyldner. At kreditor krever at kausjonisten betaler, betyr ikke at hovedskyldneren automatisk slipper gjelden. Kausjonisten kan ha rett til å få beløpet tilbake fra hovedskyldneren. Forholdet mellom skyldneren og kausjonisten angår ikke kreditor. For mer om forholdet mellom skyldneren og kausjonisten, se punkt 1.4 om regress.

1.1.1 Når er en avtale inngått

I mange tilfeller er det liten tvil om at en avtale er inngått. Hvis du for eksempel skriver under på en husleiekontrakt og flytter inn i boligen, er det klart at du og utleier har inngått en avtale om leie av bolig. I andre tilfeller kan det være mer usikkerhet om to parter har inngått en avtale. Hvis du mener at det er inngått en bindende avtale, men motparten er uenig, er det avgjørende om motparten har gitt deg "rimelig grunn til å tro" at en avtale er kommet i stand basert på det hen sa, skrev, gjorde eller unnlot å gjøre.

Et eksempel kan være at naboen din tilbyr deg 500 kroner for at du skal male gjerdet hennes. Hvis du ikke svarer på tilbudet med en gang, men senere begynner å male gjerdet, har du gitt naboen din rimelig grunn til å tro at du har akseptert tilbudet. Du kan ikke i ettertid kreve 1000 kr for tjenesten du gjorde. Dette er fordi naboen har rimelig grunn til å tro at hun bare skal betale deg 500 kr.

1.2 Erstatning

Erstatning kan være et grunnlag for krav. Et erstatningskrav oppstår som et økonomisk ansvar for den som har voldt en skade eller forårsaket et økonomisk tap. Et eksempel er at en venn kan måtte erstatte utgifter til reparasjon for skader på sykkelen din hvis det var hen som forårsaket skaden.

Dersom du mener at kreditor ikke har krav på erstatning, bør du bestride kravet. Da er det som hovedregel kreditor som må bevise at du kan holdes erstatningsansvarlig i en eventuell forliksrådsbehandling, se punkt 3.2.

1.3 Krav som har grunnlag i lov

Flere pengekrav som har grunnlag i lov, er gitt tvangsgrunnlag gjennom særskilte lovbestemmelser, se mer om betydningen av dette under punkt 3.1.

¹ Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 (1) bokstav a

Skatter og offentlige avgifter – Noen eksempler er skatt på inntekt og formue, vann og renovasjonsavgifter og merverdiavgift (moms).²

Bøter – En type straff, som innebærer at man må betale et beløp til staten.³

Forenklet forelegg – En avgjørelsesmåte ved mindre lovovertridelser, som innebærer bøteleggelse på stedet eller i ettertid. Et vedtatt forelegg har samme virkning som dom, og det blir derfor ikke reist sak ved domstolene. Tvangsinndrivelse skjer i medhold av tvangsfullbyrdelsesloven.⁴

Inndragning – Beslagleggelse av ting, eller et beløp som svarer til formuesgodets verdi, som har sammenheng med lovstridige handlinger.⁵

1.4 Regress

Regress er et krav om å få dekket et beløp man har betalt for en annen, altså et tilbakebetalingskrav.

Regresskrav vil typisk oppstå på bakgrunn av et solidaransvar. Solidaransvar innebærer at to eller flere er ansvarlige for samme krav, og at kreditor kan velge hvem av skyldnerne han vil kreve for hele pengesummen.

Selv om kreditor kan kreve hvem han vil for hele pengesummen, kan det være avtalt en annen ansvarsfordeling mellom skyldnerne. For eksempel at A skal betale halvparten og B skal betale halvparten av hele summen. Dersom A i et slikt tilfelle har betalt mer enn halvparten av lånet til kreditor, kan A kreve B for det han har betalt til kreditor utover det han er ansvarlig for, det vil si utover halvparten. Dette kalles et regresskrav.

² Skattebetalingsloven § 14-1

³ Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 (2) bokstav a

⁴ Ibid § 4-1 (2) bokstav c

⁵ Straffeloven § 67

2 Bortfall av krav - foreldelse

Foreldelse innebærer at et krav på penger ikke lenger kan kreves betalt fordi det har gått for lang tid. Ved foreldelse bortfaller kravet i sin helhet. Dette innebærer at kreditor ikke lenger kan kreve pengene av skyldner. Det er foreldelsesloven som regulerer spørsmål om foreldelse.

2.1 Foreldelsesfristens utgangspunkt

Utgangspunktet er at pengekrav foreldes etter 3 år fra det tidspunktet kreditor tidligst har rett til å kreve oppfyllelse. Dersom forfallstid er fastsatt av kreditor på tidspunktet for stiftelsen av kravet, begynner foreldelsesfristen å løpe fra forfall. Hvis forfallstid ikke er fastsatt løper foreldelsesfristen fra det tidspunktet kreditor tidligst kunne fremsatt kravet sitt. Dette vil ofte være tidspunktet for stiftelsen av kravet eller ved forfallsdatoen fastsatt i et påkrav.⁶

Det er likevel flere unntak fra dette utgangspunktet. Det finnes for eksempel særskilte foreldelsesfrister i foreldelsesloven for noen spesielle pengekrav, f.eks. gjeldsbrev og pengelån.⁷ Det finnes også enkelte foreldelsesfrister i andre lover. Se nærmere om de særskilte foreldelsesfristene i punkt 2.3.

2.2 Avbrudd av foreldelse

Foreldelsesfristen kan avbrytes slik at en ny foreldelsesfrist begynner å løpe. Både skyldneren og kreditoren kan avbryte foreldelsesfristen. Noen mulige grunnlag for avbrytelse er:

Erkjennelse – Dersom skyldneren direkte eller ved sin handlemåte innrømmer at han skylder det aktuelle kravet, avbrytes foreldelsen.⁸ Dette kan for eksempel være tilfelle hvis skyldneren ber om betalingsutsettelse, en nedbetalingsavtale, eller betaler avdrag eller renter på kravet. I slike tilfeller kan en ny frist begynne å løpe fra avbrytelsen (3 års- eller 10 års frist).

Rettslige skritt – Dersom kreditor tar rettslige skritt for å kreve inn kravet sitt, for eksempel ved å sende en forlikssklage, avbrytes foreldelsen. Avsies dom i saken, starter en ny frist på 10 år fra domstidspunktet.

Tvangsfullbyrdelse – Har kreditor tvangsgrunnlag, avbrytes foreldelsen ved begjæring om tvangsfullbyrdelse, utlegg eller dekning. I disse tilfellene begynner en 10 års foreldelsesfrist å løpe, selv om den opprinnelige fristen var tre år.

Konsekvensen av fristavbrytelse er at en ny foreldelsesfrist begynner å løpe. Det er viktig å merke seg at et påkrav eller en betalingsoppfordring fra kreditor ikke er nok til å avbryte foreldelsesfristen.

⁶ Foreldelsesloven §§ 2 og 3.

⁷ Foreldelsesloven § 5

⁸ Foreldelsesloven § 14

2.3 Særskilte foreldelsesregler

Gjeldsbrev og pengelån

Gjeldsbrev og pengelån foreldes 10 år etter at kreditor tidligst hadde rett til å kreve oppfyllelse.⁹ Det er et viktig unntak fra tiårsregelen; ”senere forfalt rente” foreldes etter 3 år.¹⁰

Dom, rettsforlik, forliksrådsavgjørelse, nemdsavgjørelse

Hvis man er rettslig bundet til å betale kravet etter en dom, rettsforlik, avgjørelse fra forliksrådet eller en nemd, er foreldelsesfristen 10 år fra dagen avgjørelsen ble avsagt eller fra dagen kreditor tidligst kan kreve oppfyllelse.¹¹

Skatt

Foreldelsesfristens utgangspunkt ved skattekrav er ved utgangen av det kalenderåret da kravene må betales. Fristens lengde er samme som hovedregelen, altså tre år.

Underholdsbidrag

Kravet på underholdsbidrag, altså bidrag til barn eller ektefelle, har en foreldelsesfrist på 10 år. De enkelte terminbeløpene, som for eksempel barnebidraget for oktober 2024, foreldes derimot etter 3 år.

Bøter og inndragning:

Ilagt bot foreldes 10 år etter at avgjørelsen ble endelig.¹² At en bot er foreldet er uten betydning for utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet som er stiftet på grunnlag av boten innen fristens utløp.¹³

Ilagt inndragning faller bort etter 5 år.¹⁴ Inndragningskrav kan typisk gjelde eiendeler som er anskaffet gjennom straffbare handlinger.¹⁵ Inndragning av utbytte faller likevel først bort etter 10 år.¹⁶ Foreldelse av selve inndragningskravet er uten betydning dersom det har blitt stiftet utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet innen fristens utløp.¹⁷ Selv om inndragningskravet er foreldet, kan kravet altså kreves dekket så langt sikkerheten rekker.

⁹ Foreldelsesloven § 5

¹⁰ Ibid.

¹¹ Foreldelsesloven § 21 (2) jf. § 16

¹² Straffeloven § 97 (1)

¹³ Straffeloven § 97 (2)

¹⁴ Straffeloven § 99 (1)

¹⁵ Straffeloven § 67 (1)

¹⁶ Straffeloven § 99 (1)

¹⁷ Straffeloven § 99 (2)

3 Hvordan kan kreditor drive inn penger fra deg

I denne delen skal vi gjennomgå prosessen kreditorer følger for å drive inn et krav. Vi skiller her mellom utenomrettslig og rettslig inndrivelse. Den første fasen i prosessen er den utenomrettslige inndrivelsen, hvor kreditoren forsøker å få innbetalt kravet enten på egen hånd eller ved hjelp av et inkassoselskap. Kravene og prosedyrene som gjelder for denne fasen, blir nærmere beskrevet i kapittel 4 og 5.

Dersom kreditoren eller inkassoselskapet ikke lykkes med å inndrive kravet, kan de sende saken videre til namsfogden eller andre særnamsmenn. Særnamsmenn er eksempelvis Statens Innkrevningssentral og Arbeids- og velferdsetatens Innkrevningssentral (NAVI). Nav Innkrevning er nå en del av Skatteetaten. Skatteetaten og Statens Innkrevningssentral driver inn offentlige krav. I det videre vil vi konsentrere oss om namsfogdens rolle.

Namsfogden er en offentlig instans med myndighet til å inndrive gjeld ved tvang. Denne prosessen kalles rettslig inndrivelse eller tvangsinndrivelse, og innebærer at namsfogden kan benytte metoder som for eksempel lønnstrekk, trekk i trygd, eller salg av skyldnerens eiendeler for å få dekning for kravene. Mer om hvordan den rettslige inndrivelsen fungerer, kan du lese i punkt 3.3.

For at namsfogden skal kunne drive inn pengekravet med tvang, må det foreligge et *tvangsgrunnlag*.¹⁸ I punkt 3.1 vil vi gå nærmere inn på hvilke forhold som kan danne grunnlag for tvangsinndrivelse.

3.1 Tvangsgrunnlag

3.1.1 Hvis du er uenig i kravet

Et ubestridt krav er et krav som det ikke er uttrykt uenighet om. For at et ubestridt krav skal være et tvangsgrunnlag, må kreditor først sende skyldneren et skriftlig påkrav.¹⁹ Et påkrav er et krav fra kreditor til skyldneren om å betale gjeld. I påkravet må det spesifiseres hvor stort beløp som skal betales, og hva som er grunnlaget for kravet.²⁰ I tillegg må kreditor ha varslet om at hun kommer til å tvangsfullbyrde kravet dersom hun ikke får betalt.²¹ For formelle krav til varslene, se punkt 5.2.

Dersom skyldneren ikke bestrider kravet, etter å ha fått et skriftlig påkrav og varsel om tvangsfullbyrdelse, kan kreditor oversende kravet direkte til namsfogden for tvangsinndrivelse.²² Hvis skyldneren derimot har bestridt kravet, altså sagt ifra til kreditor eller inkassoselskapet om at man ikke er enig i at man er ansvarlig for å betale, har ikke kravet tvangsgrunnlag. Da må kreditoren skaffe tvangsgrunnlag ved en rettslig behandling i forliksrådet eller annet kompetent tvisteløsningsorgan før kravet kan sendes til namsfogden. Mer om forliksrådet kommer under punkt 3.2.

¹⁸ Tvangsfullbyrdesloven § 4-1 (1)

¹⁹ Tvangsfullbyrdesloven §§ 7-2 (1) bokstav f jf. 4-1 (5)

²⁰ Ibid

²¹ Tvangsfullbyrdesloven § 4-18 (1)

²² Tvangsfullbyrdesloven § 7-2 (1) bokstav f, § 4-1 (5) og § 4-18 (1)

Hvis noen mener at du skylder dem penger, men du ikke er enig i dette, er det derfor svært viktig at du bestrider kravet for at det ikke skal bli et tvangsgrunnlag.

Uenigheten kan dreie seg om ulike deler av kravet. Det kan for eksempel være at du har blitt tilsendt en faktura for en vare, og du mener du ikke har gått med på en avtale om å kjøpe denne varen. Et annet eksempel er om du har blitt tilsendt en faktura for en tjeneste som du allerede har betalt for, at du har blitt fakturert dobbelt for tjenesten. Det kan også være at du er enig i at du skal betale for den aktuelle varen, men at kreditoren krever en høyere pris enn det dere hadde avtalt.

Du må bestride kravet overfor den som krever inn pengene. Hvis kreditoren bruker et inkassoselskap kan det være lurt å sende bestridelsen til både den opprinnelige kreditoren og inkassoselskapet.

Bestridelsen bør være skriftlig. Da er det lettere å bevise at du har bestridt kravet. Ta derfor vare på dokumentasjon på at du har sendt en bestridelse. I tillegg er det lurt å begrunne hvorfor man er uenig i at man skylder pengene. På neste side er det et forslag til hvordan man kan skrive en bestridelse.

Hvis du har fått et brev fra kreditor eller et inkassoselskap hvor de varslers om at kravet kommer til å bli begjært tvangsfullbyrdet, og viser til tvangsfullbyrdsloven § 4-18 og/eller § 4-19, er det viktig at du handler raskt. Du får da en frist på deg til å si ifra om du er uenig i kravet.²³ Normalt er denne på 2 uker fra tidspunktet brevet ble sendt. Hvis du ikke har bestridt innen denne fristen oppgitt i brevet vil kreditor eller inkassoselskapet kunne oversende kravet til namsfogden for rettslig inndrivelse.²⁴ Du kan lese mer om rettslig inndrivelse i punkt 3.3.

3.1.2 Mal for bestridelse av krav man er uenig i

“Hei.

Jeg har mottatt faktura fra dere med saksnummer x. / Jeg har mottatt ditt krav om betaling på xx.

Jeg er ikke enig i kravet, fordi..

(her kan du skrive kort om grunnen til at du ikke er enig, for eksempel om du allerede har betalt kravet, du ikke har inngått avtalen, eller avtalen ikke var inngått med denne prisen)

Jeg ber derfor om at kravet frafalles, og etterspør skriftlig bekreftelse fra dere/deg på dette.”

3.1.3 Hvem har risikoen for at varslene har blitt lest

Du bærer selv risikoen for at brevene/varslene kommer frem til deg og at du får lest dem. Det betyr at dersom kreditor eller inkassobyrået kan sannsynliggjøre at inkassovarsel, betalingsoppfordring eller varsel om rettslig inndrivelse er sendt på en betryggende måte, er

²³ Tvangsfullbyrdsloven §§ 4-18 og 4-19

²⁴ Tvangsfullbyrdsloven § 7-2 f, jf. §§ 4-18 og 4-19

det uten betydning om du faktisk har mottatt det eller ikke. Dette kalles “risiko for postgang”. Det er derfor viktig å holde kreditor oppdatert på hva postadressen din er, samt å sjekke postkassen ofte.

3.1.4 Andre tvangsgrunnlag

Det må foreligge et tvangsgrunnlag for at kreditor skal kunne få hjelp av namsfogden til å tvangsinnkreve pengekravet.²⁵ Ubestridte krav kan utgjøre tvangsgrunnlag, se punkt 3.1.1. Andre pengekrav kan være tvangsgrunnlag i seg selv.

Eksempler på andre tvangsgrunnlag:

- dom eller kjennelse fra f.eks. forliksrådet eller tingretten som fastslår at man skylder et bestemt beløp.²⁶
- forenklet forelegg, typisk ilagt og vedtatt ved en trafikkforseelse.²⁷
- eksigible gjeldsbrev (gjeldsbrev som inneholder bestemmelse om at det i seg selv er et tvangsgrunnlag, og er bekreftet av to vitner).²⁸
- krav som etter særlig lovbestemmelse er tvangsgrunnlag. Eksempelvis ubetalt skatt, se punkt 1.3.

3.2 Forliksråd

Hvis du har bestridt kravet må kreditor få en rettslig behandling av kravet sitt for å kunne gå videre med inndrivelsen. Når du og kreditor er uenig om du skylder pengene eller ikke, eventuelt hvor mye du skylder, så kan dette avgjøres i forliksrådet. Formålet med en behandling i forliksrådet, er at partene skal få løst saken ved mekling eller dom rimeligere enn i domstolene.²⁹ Forliksrådene behandler ikke tvister mellom en privatperson og offentlig myndighet.³⁰ Offentlige kreditorer vil istedenfor ofte ha tvangsgrunnlag med hjemmel i lov.

Det er den som krever penger som må ta saken inn for forliksrådet. Hvis noen krever penger av deg, og du er uenig i dette, er det viktig at du bestrider kravet, se punkt 3.1.1. Da må kreditor ta saken til forliksrådet for å få tvangsgrunnlag. Din jobb er dermed kun å følge med på posten slik at du får med deg om kreditor klager deg inn til forliksrådet. Hvis du blir klaget inn er det viktig at du sender tilsvaret og møter til behandlingen i forliksrådet, se punkt 3.2.1 og 3.2.3.

Hver kommune har et eget forliksråd. Dersom kreditor ønsker å få kravet sitt behandlet i forliksrådet, må kreditor normalt sende forliksklagen til forliksrådet i kommunen du bor i.

Noen typer saker har egne “tvisteløsningsorgan” som behandler sakene. Dette gjelder for eksempel for alle krav som har grunnlag i et husleieforhold, som stammer fra en uenighet mellom en leietaker og en utleier. Disse sakene kan ikke forliksrådet behandle, de skal

²⁵ Tvangsfullbyrdsloven § 7-1

²⁶ Tvangsfullbyrdsloven § 4-1 (2) bokstav a

²⁷ Tvangsfullbyrdsloven § 4-1 (2) bokstav c

²⁸ Tvangsfullbyrdsloven § 7-2 (1) bokstav a, jf. § 4-1 (5)

²⁹ Tvisteloven § 6-1 (1)

³⁰ Tvisteloven § 6-2 (1) bokstav b

behandles i Husleietvistutvalget.³¹ Forliksrådet kan behandle andre typer saker selv om det finnes et annet aktuelt tvisteløsningsorgan. Unntaket er om saken allerede har blitt realitetsbehandlet i et annet tvisteløsningsorgan, eller det er sendt inn en sak dit som venter på behandling.³²

Forliksrådet behandler ikke:³³

- familiesaker, unntatt saker som bare gjelder deler av reisekostnader ved samvær
- saker om patenter, varemerker o.l.
- saker mot offentlig myndighet, institusjon eller tjenestemann om forhold som ikke er av utelukkende privatrettslig art
- saker om gyldigheten av en voldgiftsdom eller et rettsforlik
- andre saker hvor det er bestemt i lov at mekling i forliksrådet ikke finner sted

3.2.1 Tilsvar

Når forliksrådet har mottatt forliksklagen fra kreditor, vil klagen forkynnes for deg sammen med en oppfordring til å svare (gi tilsvar) innen to uker.³⁴ Dersom du er uenig i kravet, er det svært viktig at du gir tilsvar innen fristen. Hvis du ikke svarer, kan forliksrådet avsi fraværdsdom.³⁵ Dette betyr at forliksrådet avsier dom i samsvar med kreditors påstand, som gir kreditor tvangsgrunnlag for sitt krav, med mindre kreditors påstand fremstår som åpenbart uriktig.³⁶

Når du har bestridt et krav er det derfor viktig at du følger med på posten for å se om det kommer en forliksklage. Det er du som mottaker av brevet som har ansvaret for at du har lest det. Siden tilsvarsfristen er kort er det lurt å sjekke postkassen jevnlig.

3.2.2 Saksomkostninger

En behandling i forliksrådet koster det til enhver tid gjeldende rettsgebyret (R) ganger 1,54, som per 01.01.2024 tilsvarer 1 967 kr.³⁷ Det er klager (kreditor) som må betale dette gebyret, men det kan kreves dekket av innklagede (skyldneren) dersom man vinner saken.³⁸ Dersom kravet tidligere har gått til inkasso, kan kreditor kreve det påløpte inkassosalæret, i tillegg til ett rettsgebyr for utarbeidelse av klagen.³⁹ Dersom kravet ikke har gått til inkasso, kan kreditor kreve inntil fire ganger rettsgebyret for saksforberedelse.⁴⁰ Legg merke til at rettsgebyret fastsettes årlig og at beløpet dermed kan endre seg. Se politiets nettsider for oppdaterte satser.

³¹ Tvisteloven § 6-2 (1) bokstav f, jf. husleieloven § 12-5

³² Tvisteloven § 6-2 (1) bokstav e

³³ Tvisteloven § 6-2 (1) annet punktum bokstav a til f

³⁴ Tvisteloven § 6-4 første ledd.

³⁵ Tvisteloven § 6-4 (3)

³⁶ Tvisteloven § 16-10 annet ledd.

³⁷ Rettsgebyrloven § 7 jf. rettsgebyrforskriften § 2-1

³⁸ Tvisteloven § 6-13 bokstav a

³⁹ Tvisteloven § 6-13 (1) bokstav d

⁴⁰ Ibid

Dersom du er enig i kravet, men ikke kan betale, kan det være lurt å unngå en unødvendig forliksrådsbehandling. Se kapittel 6 for fremgangsmåter for forhandling med kreditor.

3.2.3 Møte og dom

Dersom du i tilsvaret oppgir at du bestrider kravet, vil forliksrådet innkalle deg og kreditor til møte.⁴¹ Hvis ikke dette skjer innen tre måneder etter forkynnelsen, kan man kreve innstilling av saken.⁴²

Det er svært viktig å være oppmerksom på at du har møteplikt i forliksrådet.⁴³ Dersom du ikke møter, kan forliksrådet avsi fraværdsdom, slik at motparten får tvangsgrunnlag for sitt krav.⁴⁴ Forliksrådet kan imidlertid ikke avsi fraværdsdom hvis kreditors påstand fremstår som åpenbart uriktig.⁴⁵ Har forliksrådet avsagt fraværdsdom kan du kreve oppfriskning av dommen (avgjørelsesoppfriskning).⁴⁶ Fristen til å gjøre dette er én måned. Hvis denne fristen har gått ut, kan du kreve oppfriskning av fristen (fristoppfriskning), men dette må gjøres innen én måned fra den opprinnelige fristen utløp.⁴⁷ I realiteten betyr dette at du har maks to måneder på å få oppfrisket en fraværdsdom før den er rettskraftig. Vi anbefaler at du tar kontakt med en rettshjelper med en gang du oppdager at det har blitt avsagt en fraværdsdom mot deg.

Formålet med forliksrådets møtebehandling er at partene skal mekle og forsøke å komme til enighet.⁴⁸ Forliksrådet har tre medlemmer, som vanligvis ikke er jurister.⁴⁹ Begge parter gis anledning til å fremme sitt syn på saken, og til å imøtekomme motpartens påstander.⁵⁰

Kommer ikke forlik i stand, kan forliksrådet avsi dom dersom tvistesummen er under 200 000 kr og hvis minst én av partene krever det.⁵¹ Dersom tvistesummen er over 200 000 kr, må begge parter samtykke dersom forliksrådet skal kunne avsi dom.⁵² Dommen fra forliksrådet er da tvangsgrunnlag for den videre tvangsfullbyrdelsen av kravet. Dommen fra forliksrådet kan overprøves ved søksmål til tingretten.⁵³

3.3 Utleggstrekk, utleggspant og tvangssalg

3.3.1 Utleggsforretning

Hvis kreditor har tvangsgrunnlag for kravet sitt kan han sende det til namsfogden for tvangsfullbyrdelse. Dette gjør han ved å sende en begjæring om tvangsfullbyrdelse til

⁴¹ Tvisteloven § 6-5 (1)

⁴² Tvisteloven § 6-11 (4) 2.pkt

⁴³ Tvisteloven § 6-6

⁴⁴ Tvisteloven § 6-6 (3)

⁴⁵ Tvisteloven § 16-10 annet ledd

⁴⁶ Tvisteloven § 6-14 (4)

⁴⁷ HR-2022-2469-A

⁴⁸ Tvisteloven § 6-8 (1)

⁴⁹ Domstolloven § 27 (2)

⁵⁰ Tvisteloven § 6-8 (2)

⁵¹ Tvisteloven § 6-10

⁵² Tvisteloven § 6-10 (2)

⁵³ Tvisteloven § 6-14 (1)

namsfogden. Når namsfogden mottar denne begjæringen fra kreditor, vil namsfogden sende et varsel om utleggsforretning til skyldneren.⁵⁴ "Utleggsforretning" betyr at namsfogden skal undersøke din økonomiske situasjon, og om du eier noe som det kan tas utleggspant i. Varselet fra namsfogden inneholder opplysninger om kravets størrelse, grunnlag, samt tidspunkt for gjennomføring av utleggsforretningen. Varselet inneholder også en tidsfrist for å komme med innsigelser til grunnlaget for utleggstrekket.

Sammen med varselet følger et skjema kalt "Økonomiske opplysninger". Det er svært viktig at dette skjemaet fylles ut, og returneres til namsfogden før utleggsforretningen gjennomføres. Hvis ikke namsfogden har opplysninger om hvilke faktiske utgifter du har, legges kun en standardsats til grunn, og utleggsforretningen kan bli avholdt på feil grunnlag. Du må også opplyse om eventuelt andre trekk som foretas av særnamsmenn, som for eksempel NAV Innkreving og Statens innkrevingssentral.

3.3.2 Trekk i lønn eller trygd (utleggstrekk)

Dersom namsfogden finner at du har lønn eller trygd utover det som trengs for å dekke livsopphold (se 5.3.3), kan det vedtas utleggstrekk. Utleggstrekkets størrelse fastsettes av namsfogden.⁵⁵ Et trekk varer maksimalt to år av gangen. Er ikke kravet nedbetalt etter to år, kan imidlertid kreditor begjære nytt trekk som kan løpe i inntil to nye år. Ved utleggstrekk trekkes pengene direkte fra lønna eller trygden din, før det kommer til din bankkonto.

Det kan løpe flere trekk til ulike kreditorer på en gang. Utgangspunktet er at den kreditoren som først begjærer tvangsfullbyrdelse, får førsteprioritet. Det er likevel noen pengekrav som etter loven uansett får bedre prioritet uavhengig av om andre kreditorer allerede har begjært trekk, f.eks. bidragsgjeld, erstatningskrav eller skattekrav.⁵⁶

3.3.3 Du skal ha nok til å dekke ditt livsopphold

Utleggstrekket kan ikke være større enn at du sitter igjen med nok lønn eller trygd etter skatt til å dekke utgifter til rimelig husleie og livsopphold.⁵⁷ Det vil si at du i tillegg til å dekke rimelige boutgifter beregnet ut fra området du bor i, skal du ha nok penger igjen til mat, medisiner og andre nødvendige utgifter du måtte ha. Dersom man ikke har høyere inntekter enn til å dekke eget livsopphold, kan ikke namsfogden vedta at det skal foretas utleggstrekk. Det vil si at namsfogden fatter beslutning om at du har "intet til utlegg".

Namsmennene i de ulike distriktene forholder seg i stor grad til veiledende livsoppholdssatser fastsatt av Barne- og likestillingsdepartementet. Derfor er det viktig at man gir namsfogden opplysninger om de faktiske utgifter til livsopphold og husleie, samt dokumentasjon på utgiftene. Namsfogden vil foreta en helhetsvurdering av hvor mye man trenger for å dekke livsoppholdet, på bakgrunn av dokumentasjonen man har sendt inn.

De veiledende livsoppholdssatsene endres årlig. For året 2024 var satsene:⁵⁸

⁵⁴ Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-10

⁵⁵ Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-21 (1)

⁵⁶ Dekningsloven § 2-8

⁵⁷ Dekningsloven § 2-7

⁵⁸ Forskrift om livsoppholdssatser ved utleggstrekk og gjeldsordning § 3

- Enslig skyldner kr. 10 724,- per måned
- Gift/samboende skyldner kr. 9 082,- per måned
- Skyldner som forsørger ektefelle/samboer kr. 18 164,- per måned

I tillegg er det egne satser for tillegg for underhold av barn og samvær med barn.⁵⁹ Oppdaterte satser får man ved å henvende seg til sin lokale namsfogd.

3.3.4 Klage på utleggstrekk

Dersom man mener man blir trukket for mye eller er uenig i tvangsgrunnlaget, kan man klage på utleggstrekket.⁶⁰ Du kan klage på utleggstrekket når som helst i perioden du blir trukket, det er ingen klagefrist. Utleggstrekk kan ikke være større enn at du sitter igjen med nok netto inntekt til å dekke rimelig husleie og livsopphold.

Dersom du klager på utleggstrekket fordi det er for høyt, er det veldig viktig at du også legger ved dokumentasjon. Dette gjelder dokumentasjon på utgiftene dine, som husleiekontrakt, utgifter til medisiner, strømregning osv. I tillegg bør du dokumentere inntekter du har, og om inntekten din har endret seg. Dette kan du gjøre ved å legge ved lønnslipp eller vedtak om trygd fra NAV.

På neste side er det et forslag til hvordan en klage på utleggstrekk kan se ut.

⁵⁹ Forskrift om livsoppholdssatser ved utleggstrekk og gjeldsordning §§ 4 og 5

⁶⁰ Tvangsfullbyrdsloven § 7-26

3.3.4.1 Forslag til klage på utleggstrekk

Ditt navn

Adresse

Sted:..... Dato:.....

Adresse til rette instans

KLAGE PÅ UTLEGGSTREKK, NAVN - FØDSELSNUMMER XXXXXX XXXX

I henhold til dekningsloven § 2-7, 1. ledd, kan utlegg bare tas i skyldnerens lønn "i den utstrekning lønnen overstiger det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand".

Jeg blir til sammen trukket kr. xxxx,- per måned i min lønn, se vedlagt lønnsslipp. *Skriv så videre om man er enslig, gift og om man har barn. Skriv også hvor mye man betaler i boutgifter og legg ved dokumentasjon.*

Inntekter og utgifter:

Inntekt:

Brutto inntekt kr. xxxx,-

Skatt kr. xxxx,-

Sum netto inntekt: kr. xxxx,-

Utgifter:

Utgifter til livsopphold kr. xxxx,-

Boutgifter kr. xxxx,-

Utleggstrekk kr. xxxx,-

Sum utgifter: kr. xxxx,-

Sum inntekter: kr. xxxx,-

Sum utgifter: kr. xxxx,-

Differanse: kr. – xxxx,-

Utgiftene mine overstiger inntektene mine med kr. xxxx,- og trekket må derfor falle bort eller settes ned.

Håper på snarlig svar.

Vennlig hilsen

signatur

3.3.5 Pant i eiendeler eller eiendom (utleggspant)

Det kan tas dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren og som kan omgjøres i penger⁶¹, deriblant utleggspant. De vanligste eiendelene å ta pant i er hus, leilighet eller bil. Enkelte gjenstander kan det ikke tas utleggspant i, for eksempel personlige eiendeler som klær, innbo og annet utstyr som skyldneren trenger i hjemmet.⁶²

3.3.6 Tvangssalg

For tvangssalg av både fast eiendom og løsøre må det foreligge et tvangsgrunnlag (se pkt. 3.1) som er tvangskraftig (kravet må bl.a. være misligholdt).⁶³ Videre må kreditor ha pant i eiendelen han ønsker å få tvangssolgt. Pant kan han ha fått gjennom tidligere avtale, lovbestemmelser (legalpant) eller utleggsforretning, såkalt utleggspant.⁶⁴

Dersom namsfogden tar kreditors begjæring om tvangssalg til følge, skal skyldneren gis 2 ukers frist til å uttale seg om forholdet og komme med innsigelser når det dreier seg om løsøre,⁶⁵ og 4 uker dersom det dreier seg om eiendom.⁶⁶

Det er ingen nedre grense for hvor stor verdi et krav må ha for å kunne starte et tvangssalg. For å sette dette på spissen: et krav på 1 krone kan i teorien utløse et tvangssalg av en bolig verdsatt til 10 000 000 kroner.

Også ideelle andeler i fast eiendom eller løsøre kan kreves tvangssolgt. Dette kan imidlertid reise mer kompliserte sameierettslige spørsmål, og slike salg kan derfor være en lite praktisk løsning for kreditor.

3.3.6.1 Særlig om prosessen ved tvangssalg av fast eiendom

Hvis kreditor har begjært tvangssalg av fast eiendom, er det tingretten som avgjør om tvangssalget skal gjennomføres.⁶⁷ Tingretten vil da forkynne for skyldneren at eiendommen er begjært tvangssolgt. Fra forkynnelsen har man én måned på seg til enten å gjøre opp for seg eller komme med innsigelser.⁶⁸ Har man kommet med innsigelser, vil ofte kreditoren også få frist til å svare på dette. En dommer tar stilling til om vilkårene for tvangsfullbyrdelse foreligger.

Dersom tvangssalget ikke kan unngås, bør man vurdere å inngå en avtale med kreditor om at man gjennomfører salget selv. Ettersom en kjøper ved et tvangssalg ofte vil ha dårligere rettigheter enn ellers, gjennomføres slike salg gjerne under alminnelig markedspris. Jo høyere pris man får, jo mer gjeld får man slettet, og utgjør gjelden bare en del av verdien, blir man sittende igjen med et større restbeløp. Det er mulig å inngå avtale med kreditor om at man selger eiendommen "frivillig" også etter at dommeren har besluttet tvangssalg, helt fram

⁶¹ Dekningsloven § 2-2

⁶² Dekningsloven § 2-3

⁶³ For løsøre: tvangsfullbyrdselsloven § 8-1. For fast eiendom: tvangsfullbyrdselsloven kap. 11

⁶⁴ Tvangsfullbyrdselsloven § 7-18

⁶⁵ Tvangsfullbyrdselsloven § 8-7 (1)

⁶⁶ Tvangsfullbyrdselsloven § 11-7

⁶⁷ Tvangsfullbyrdselsloven §§ 11-3 og 11-9

⁶⁸ Tvangsfullbyrdselsloven § 11-7

til det har kommet et bud på tvangssalget. Kreditor må imidlertid gå med på at saken utsettes for at man skal kunne selge eiendommen "frivillig".

4 Tilleggs kostnader i forbindelse med inndrivelse av et krav

4.1 Utenrettslige kostnader

4.1.1 Forsinkelsesrenter

Forsinkelsesrenter påløper fra forfallsdag når denne er fastsatt i forveien, og ellers fra 30 dager etter at kreditor har sendt skyldneren skriftlig påkrav med oppfordring om å betale.⁶⁹ Forsinkelsesrenten fastsettes hvert halvår av Finansdepartementet,⁷⁰ se www.fin.dep.no. Per 1. juli 2024 er forsinkelsesrenten på 12,5 prosent.

Gjelder kravet et lån som har høyere rentesats enn forsinkelsesrenten, kan denne renten kreves i stedet for forsinkelsesrenten.⁷¹ Regjeringen har på sine nettsider en praktisk kalkulator man kan bruke for å regne ut forsinkelsesrenter på et krav.

4.1.2 Inkassokostnader

Skyldneren kan måtte erstatte kreditors nødvendige kostnader ved utenrettslig inndrivelse, både når kreditor har drevet inn kravet selv og når kreditor har engasjert et inkassobyrå.⁷²

Kostnadene man plikter å erstatte følger av inkassosatsen og størrelsen på kravet. Inkassosatsen fastsettes årlig av Justisdepartementet.⁷³ Per 01.01.2024 er inkassosatsen kr. 700.⁷⁴ Man finner en oppdatert oversikt over satsene på www.finanstilsynet.no.

Dersom kreditor selv står for inndrivelsen, er kostnadene som følger:

- Purring/inkassovarsel – 1/20 av inkassosatsen⁷⁵
- Betalingsoppfordring – 3/20 av inkassosatsen⁷⁶

Kreditor kan imidlertid kun ta betalt for:

- To purringer og en betalingsoppfordring,⁷⁷ eller
- en purring, et etterfølgende inkassovarsel og en betalingsoppfordring.⁷⁸

Dersom kreditor setter bort inndrivningen til et inkassobyrå, er kostnadene som følger:⁷⁹

- Kostnadene følger maksimalsatsene. Kreditor kan normalt kreve erstattet maksimalsatsene, men ikke erstatning utover disse.

⁶⁹ Forsinkelsesrenteloven § 2

⁷⁰ Forsinkelsesrenteloven § 3

⁷¹ Forsinkelsesrenteloven § 1

⁷² Inkassoloven § 17 (1)

⁷³ Inkassoloven § 19

⁷⁴ FOR-1989-07-14-562 Inkassoforskriften § 1-1 (3)

⁷⁵ Inkassoforskriften § 1-2 (1) og (2)

⁷⁶ Inkassoforskriften § 1-2 (3)

⁷⁷ Inkassoloven § 1-3

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Inkassoloven § 20, jf. inkassoforskriften kap. 2

- Maksimalsatsene er forskjellige avhengig av om det er en "enkel" eller "tung" sak. En sak regnes som "tung" dersom fristen i betalingsoppfordringen blir oversittet med mer enn 28 dager.

Maksimalsatsene:⁸⁰

Hovedkravets størrelse på forfallstidspunktet avgjør hvor mye kreditor eller inkassoselskapet kan kreve i inkassosalærer (se tabellen på neste side). Er for eksempel hovedkravet på kr 10 000 og det er en "tung" sak, blir erstatningen 1,6 ganger inkassosatsen. Inkassobyrået kan da maksimalt kreve erstatning på 1120 kr.

Tabellen under gjelder krav som er forfalt etter 01.10.2020. Maksimalsatsene i tabellen gjelder kun der skyldneren har pådratt seg gjelden i et forbrukerforhold.⁸¹

For krav t.o.m	Enkel	Tung
500	0,25 x inkassosatsen	0,5 x inkassosatsen
1000	0,35 x inkassosatsen	0,7 x inkassosatsen
2 500	0,4 x inkassosatsen	0,8 x inkassosatsen
10 000	0,8 x inkassosatsen	1,6 x inkassosatsen
50 000	1,6 x inkassosatsen	3,2 x inkassosatsen
250 000	3,6 x inkassosatsen	7,2 x inkassosatsen
over 250 000	7,2 x inkassosatsen	14,4 x inkassosatsen

Man kan få tilsendt flere brev og inkassovarsler som ikke oppfyller kravene nevnt i punkt 5.2. Kreditor eller inkassator kan ikke ta seg betalt for disse.⁸²

4.1.3 Inkassokostander ved bestridte krav

Kostnadene kreditor har hatt kan ikke kreves erstattet dersom skyldneren hadde innsigelser som det var rimelig grunn til å få vurdert før inndrivningen ble satt i verk.⁸³ Et inkassoselskap kan for eksempel ikke kreve inkassokostnader av deg etter at du har bestridt kravet de driver inn.

Det kan også gis fritak fra å betale allerede påløpte kostnader. Vilkåret er at du ikke kan bebreides for ikke å ha fremsatt bestridelsen tidligere.⁸⁴

⁸⁰ Inkassoforskriften kap 2

⁸¹ Inkassoforskriften § 2-1 (2)

⁸² Inkassoloven § 17 (4)

⁸³ Inkassoloven § 17 (2)

⁸⁴ Ibid

4.2 Kostnader ved tvangsfullbyrdelse

Dersom kreditor krever det, skal skyldneren (saksøkte) dekke alminnelige sakskostnader ved tvangsfullbyrdelse så lenge de er nødvendige.⁸⁵ Hvilke kostnader som er nødvendige avgjøres ut fra en konkret vurdering, og kan for eksempel være gebyrer, kreditors utgifter til juridisk bistand og kreditors egne utgifter eller eget tap.

Sakskostningene drives inn sammen med kravet.⁸⁶ Namsfogden fastsetter gebyr med utgangspunkt i et grunngebyr kalt "rettsgebyr" (R), som per 01.01.2024 er på kr. 1 277. Gebyrer som påløper ved utleggsforretning og tvangssalg er bl.a. følgende⁸⁷:

- Begjæring om utleggsforretning: 1,21 R = kr. 1 545
- Avholdt tvangssalg av løsøre: 3,45 R = kr. 4 406
- Avholdt tvangssalg av fast eiendom: 7,4 R = kr. 9 450

Hvis det er første gang det begjæres utlegg for krav som er fastslått i dom, kjennelse eller rettsforlik fra forliksrådet, må det ikke betales rettsgebyr.⁸⁸

Dersom tvangssalg av fast eiendom gjør at du mister boligen din, kan du på nærmere vilkår begjære (be om) at du og din familie sikres en erstatningsbolig for gjennomføringen av tvangssalget.⁸⁹

⁸⁵ Tvangsfullbyrdsesloven § 3-1

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Rettsgebyrloven § 14

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Dekningsloven § 2-10, jf. tvangsfullbyrdsesloven § 11-7

5 Krav til inkassoselskapene

5.1 Krav om god inkassoskikk

Kravet om god inkassoskikk innebærer at kreditor og inkassoselskapet ikke kan bruke metoder som utsetter skyldneren for urimelig påtrykk, skade eller ulempe.⁹⁰

Dette vil normalt være i strid med god inkassoskikk:

- å gi villedende opplysninger om faktiske forhold eller rettsregler av betydning
- å varsle om rettslige skritt dersom det på forhånd er klart at slike skritt ikke vil bli tatt
- å inndrive åpenbart grunnløse eller omtvistede krav ved ordinær inkasso
- å bedrive krenkende personlig oppsøking
- å oppføre seg truende eller på annen måte utsette skyldneren for urimelig påtrykk eller ulempe
- å kreve for høye inkassosalærer

Konsekvensene av brudd på god inkassoskikk er at hele eller deler av omkostningene ved inndrivningen faller bort.⁹¹ Selve kravet faller ikke bort.

5.2 Formelle krav til brev før rettslig inndrivelse

5.2.1 Inkassovarsel

Kreditor eller inkassator skal sende et varsel om at inkasso vil bli iverksatt dersom kravet ikke blir betalt.⁹² Det er viktig å merke seg at kreditor eller inkassator kan sende ut inkassovarsel uten først å sende en puring.

Inkassoloven stiller følgende krav til et inkassovarsel:

- Et inkassovarsel skal være skriftlig, men kan sendes elektronisk dersom dette gjøres på en "betryggende" måte.⁹³
- Fristen for å betale det opprinnelige beløpet må være utløpt.⁹⁴
- Det skal i varselet bli gitt en betalingsfrist på minimum 14 dager.⁹⁵

Skal kreditor eller inkassator ta seg betalt for varselet, stilles det ytterligere krav til inkassovarselet:⁹⁶

- Det skal ha gått 14 dager etter den opprinnelige betalingsfristen.
- Det skal opplyses om kravets størrelse.
- Det skal opplyses om hva kravet gjelder.

⁹⁰ Inkassoloven § 8

⁹¹ Inkassoloven § 17 (4)

⁹² Inkassoloven § 9

⁹³ Inkassoloven § 3a

⁹⁴ Inkassoloven § 9

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ Inkassoloven § 17 tredje ledd jf. §§ 9 og 10 siste ledd

5.2.2 Betalingsoppfordring

Dersom kravet ikke betales innen fristen i inkassovarselet, er neste steg i inkassoprosessen at inkassator sender en betalingsoppfordring. Denne må inkassator sende før kravet kan sendes til rettslig inndrivelse, det vil si inndrivelse gjennom namsmyndighetene.

Dersom inkassoselskapet blir kjent med forhold som gir grunn til tvil om kravets rettmessighet, skal disse vurderes før betalingsoppfordring sendes til skyldneren.

Det stilles en rekke krav til betalingsoppfordringer.⁹⁷

- Betalingsfristen i inkassovarselet må ha gått ut.
- Betalingsoppfordringen må være skriftlig. Betalingsoppfordringen kan sendes elektronisk dersom dette gjøres på en betryggende måte.⁹⁸
- Det skal være minimum 14 dagers betalingsfrist. Betalingsoppfordringen må opplyse at man enten må betale eller komme med innsigelser innen disse 14 dagene.
- Det skal opplyses at hvis kravet ikke betales, kan det føre til ytterligere kostnader og rettslig inndrivelse.
- Det skal opplyses om navnet på kreditor.
- Det skal opplyses om hva kravet gjelder.
- Det skal opplyses om kravets størrelse, herunder hva som er det opprinnelige beløpet, inkassomkostninger og renter.
- Det skal opplyses om forsinkelsesgebyrets størrelse og hvilken dato det er beregnet fra.
- Det skal opplyses om retten til å kreve nemndsbehandling, se punkt 5.3.

5.3 Finansklagenemnda

Dersom man mener at et inkassoselskap har handlet i strid med god inkassoskikk, kan man klage til Finansklagenemnda.⁹⁹ Klagen må være skriftlig. Man finner klageskjema og mer informasjon på <http://finkn.no>.

Før man klager må man først ha tatt opp saken med inkassoselskapet, og mottatt endelig avslag på denne klagen. Dokumentasjon for klagebehandlingen i selskapet skal vedlegges klagen til nemnda.¹⁰⁰

Man kan ikke klage på kreditorer som driver inkasso selv eller advokater som driver inkasso.¹⁰¹

Nemdas vedtak er rådgivende. Det vil si at inkassoselskapet ikke er bundet til å følge vedtaket, men ofte vil de gjøre dette. Hvis nemnda gir deg medhold, får inkassoselskapet en frist på 3 uker til å gi beskjed dersom de ikke vil akseptere avgjørelsen. Fristen løper også i

⁹⁷ Inkassoloven § 10

⁹⁸ Inkassoloven § 3a

⁹⁹ Inkassoloven § 22

¹⁰⁰ <https://www.finkn.no/Saksgangen2/Inkasso>

¹⁰¹ De som kan klages inn for Finansklagenemnda er banker, forsikringsselskap, finansselskap og inkassoselskap som er medlemmer av Finans Norge, Finansieringsselskapenes Forening, Verdipapirondenes forening, NHO Mat og drikke og Virke eller på annen måte tilsluttet ordningen. <https://www.finkn.no/Vanlige-spoersmaal/Hvem-kan-klages-inn?>

rettsferien, altså perioden domstolene ikke avholder rettsmøter. Hvis inkassoselskapet ikke gir slik melding innen fristen, er de rettslig forpliktet til å følge nemndas avgjørelse.¹⁰²

5.4 Betalingsanmerkning

Dersom det har gått 1 måned siden kreditor tok rettslige skritt for å kreve inn kravet sitt (for eksempel ved å sende forliksklage eller utleggsbegjæring), kan inkassosaken registreres hos kredittopplysningsfirmaene.¹⁰³ Dette betyr at andre som ber om en kredittsjekk på ditt navn, vil få informasjon om en uoppgjort inkassosak. Hvem som typisk vil kunne be om en kredittsjekk er banker som vurderer å gi ut lån til deg, en potensiell utleier eller en butikk som skal selge deg noe dyrt. Hvis man har en betalingsanmerkning vil det kunne føre til problemer med å få innvilget ny kreditt, eller et nytt lån.

Merk at dersom man er uenig i kravet (kravet er "omtvistet"), kan saken ikke registreres med en betalingsanmerkning.¹⁰⁴ Dersom kravet blir betalt, skal anmerkningen slettes så fort som mulig.

¹⁰² <https://www.finkn.no/Saksgangen2/Inkasso>

¹⁰³ Kredittopplysningsloven § 10 (1)

¹⁰⁴ Kredittopplysningsloven § 11

6 Fremgangsmåter for å løse gjeldsproblemer

I denne delen finner man forslag til hvordan man kan gå frem for å prøve å løse sine gjeldsproblemer, samt maler på brev. Det finnes ingen regler for hvor mange ganger og på hvilken måte man bør henvende seg til kreditorene. Man kan velge å henvende seg muntlig eller be om et møte dersom man synes at dette er lettere enn å skrive brev.

Det kan også være lurt å kontakte en økonomisk rådgiver i NAV eller kommunen for å få hjelp til å håndtere gjeldsproblemene. Alle kommuner skal ha et tilbud om råd og veiledning til personer med økonomiske problemer. I de fleste kommuner finnes dette tilbudet hos NAV.

Når man skylder penger, er utgangspunktet at kreditorene har rett til å kreve betaling. Hvis man har betalingsproblemer, er det viktig å ta kontakt med kreditorene så tidlig som mulig. Jo raskere man tar initiativ, desto større er sjansen for å finne en løsning. Det er viktig å vise at det er betalingsmulighetene som er begrenset, ikke betalingsviljen. Derfor er det viktig å ha god oversikt over både gjelden og den økonomiske situasjonen, slik at man vet hva man kan tilby og hva som kan forhandles om.

Avhengig av din situasjon, bør du bruke brosjyren på følgende måte for å finne den hjelpen som passer best for deg:

- Hvis man ikke har oversikt over gjelden, bør man begynne å lese fra punkt 6.1.
- Har man oversikt over gjelden, men ikke inntekter og utgifter, kan man begynne å lese fra punkt 6.2 og utover.
- Har man oversikt over gjelden og økonomien, kan man gå rett til punkt 6.3 hvor alternative løsninger med brevmalen er skissert.

6.1 Hvordan skaffe oversikt over egen gjeld

- Tenk over hvem man kan skyldte penger. Inkassobyråer? Telefonselskaper? Banker? Strømselskaper? Løpende utgifter?
- Ta vare på og åpne all post, for på den måten å få oversikt over kravene.
- Hvis man er usikker på om man skylder noen penger, ring eller send brev til mulige kreditorer og spør om det eksisterer krav og hva som har skjedd med dem. Pass på å presisere at henvendelsen ikke er en erkjennelse av gjeld.
- Du kan sende en gjeldsforespørsel for å få oversikt over egen gjeld gjennom Virke Inkasso. Virke Inkasso organiserer mange norske inkassobyråer, og en slik gjeldsforespørsel kan sendes fra deres nettsider (virke.no). Tjenesten er gratis, men krever tilgang til BankID.
- Dersom man lurer på om man har gjeld til staten, kan man kontakte NAV Innkreving, Statens Innkrevingssentral og Innkrevingsetaten.
- Sjekk gjeldsregisteret. Gjeldsregistrene gir deg oversikt over alle usikrede lån som står i ditt navn. Det er i dag to gjeldsregistre: www.gjeldsregisteret.com og www.norskgjeld.no. Vi anbefaler at du sjekker begge sidene.
- Lag en gjeldsoversikt, se skjema på side 32.

6.2 Hvordan lage oversikt over egen økonomi

Det første man må gjøre, er å lage en oversikt over inntekter og utgifter. På den måten finner man ut hvor mye man kan nedbetale på gjelden.

Inntekter er ikke bare lønnsinntekter, men også arbeidsledighetstrygd, sykepenger, uføretrygd og lignende.

Utgiftsposter som kreditor bør ta hensyn til, er rimelige boutgifter og utgifter til det daglige livsopphold. Hva som er rimelige boutgifter, vil variere avhengig av om man er gift eller enslig, og om man har barn.

Utgifter til daglige livsopphold betyr det beløpet man har krav på å beholde hver måned, og som skal dekke alle nødvendige utgifter til for eksempel mat, klær, forsikring, strøm og telefon. Det finnes veiledende satser for livsopphold som er fastsatt av det offentlige, og de vil være forskjellige avhengig av om man er gift, enslig eller om man har barn. Satser for livsopphold ved utleggstrekk, finner du under punkt 3.3.3.

Eksempel på regnestykke over hva en tenkt person, kalt for Peder Ås, kan betale på gjelden i måneden:

Peder Ås er uførepensjonist og gift. Han leier bolig.

Inntekter pr. måned:

Uførepensjon kr 20 000,-

- skatt kr 3 300,-

Sum inntekter kr 16 700,-

Utgifter pr. måned:

Husleie kr 7 000,-

Livsopphold kr 9 082,-

Sum utgifter kr 16 082,-

Inntekter minus utgifter: kr 618,-

Peder Ås har altså kr 618,- igjen til fordeling på alle sine kreditorer. Det er dette beløpet Peder kan betale på gjelden hver måned, og vil være utgangspunktet for forhandlinger med kreditorene.

6.3 Når du har fått oversikt over økonomien

Ta kontakt med kreditorene og opprett en dialog for å løse gjeldsforpliktelsene. Man har selv et ansvar for å kontakte kreditorer og få orden på sin økonomiske situasjon.

Forklar hva slags situasjon du er i og kom med forslag til en løsning. Forslaget må være realistisk ut ifra en egen økonomisk situasjon. Du kan få hjelp av en økonomisk rådgiver i NAV for å finne ut hva du har mulighet til å foreslå for kreditorene.

De fleste kreditorer setter pris på at du viser betalingsvilje. Kreditorerne kan bli mer innstilt på å komme til en løsning om du forklarer at du egentlig ønsker å betale, men at din økonomi gjør at du ikke har mulighet til det på dette tidspunktet. Hvis du soner en dom i fengsel bør du legge ved soningsbekräftelse når du sender brev til kreditorerne, fordi dette kan forklare hvorfor man har begrenset betalingsevne.

Når du sender et av de foreslåtte løsningsforslagene nedenfor til kreditor, kan dette innebære at man erkjenner gjelden. Hvis du mener at du ikke skylder pengene, vil første steg være å bestride kravet, se punkt. 3.1.1 og 3.1.2. Det er mulig å be kreditorerne om et av løsningsforslagene selv om du er uenig i kravet, men da er det viktig at man understreker overfor kreditor at selv om man forhandler så innebærer ikke det at man erkjenner kravet. Det er lurt å ha dette skriftlig, i tilfelle det senere blir uenighet om man har bestridt eller ikke.

Det er en rekke mulige løsningsforslag man kan forhandle med:

- **Betalingsutsettelse:** Man kan be om dette for en kortere eller lengre periode dersom man i dette tidsrommet har lav betalingsevne. Kreditor vil ofte gå med på dette mot at rentene fortsatt vil løpe eller at man underskriver et gjeldsbrev. Dette vil derfor ikke være noen langsiktig løsning på de økonomiske problemene. Man bør forklare kreditor hvorfor man er midlertidig ute av stand til å betale, og hvorfor man vil ha mulighet til å betale på et senere tidspunkt. Forslag til brev finnes under punkt 6.5.3.
- **Frysing av renter:** Det er vanlig å be om både betalingsutsettelse og frysing av renter samtidig. Det kan være vanskelig å få fryst rentene, og det vil ofte være enklere å få slettet renter i etterkant, for eksempel etter at man har betalt hele hovedstolen. Forslag til brev, som er det samme som for betalingsutsettelse, finnes under punkt 6.5.3.
- **Nedbetalingsordning:** Man kan foreslå både høyere og lavere månedlige beløp som går til nedbetaling av kravet. Pass på at det man foreslår er mulig å gjennomføre. Det er som regel mulig å reforhandle en nedbetalingsavtale. For mer om nedbetalingsavtale, se under punkt 6.3.1, og for forslag til brev se punkt 6.5.5.
- **Tilbud om endelig oppgjør:** Har man muligheten, kan man foreslå endelig oppgjør. Det kan foreslås på både store og små beløp. Det er vanlig å foreslå at man betaler hovedstolen mot at renter og omkostninger slettes. Man kan også foreslå å betale størsteparten av hovedstolen mot at det resterende slettes. Ring gjerne kreditor og hør om mulighetene eller hva de er villig til å gå med på, før man sender et brev. Forslag til brev finnes under punkt 6.5.4.
- **Refinansiering:** Eier man bolig som ikke er fullt belånt, kan det lønne seg å ta opp et nytt lån på huset eller øke lånet man har for å dekke gjelden. Dette må vurderes og avgjøres sammen med banken.
- **Sletting av småkrav:** Har man mange små hovedkrav (ca. kr. 1 000,-), går det an å be om sletting av disse. Det er opptil kreditor om vedkommende vil gå med på det eller ikke. Jo eldre og mindre kravene i forhold til resten av det man skylder, jo større er mulighetene for å få slettet kravet.
- **Gjeldsordning:** Dette er ment som en siste utvei ut av gjeldsproblemene. Det er strenge vilkår som må være oppfylt for å få gjeldsordning, se nærmere under kapittel 7.

6.3.1 Nedbetalingsavtale

I de fleste tilfellene vil en nedbetalingsavtale være det mest aktuelle for å få orden på gjelden. Et forslag til nedbetalingsavtale bør omfatte alle kreditorene, og bør inneholde en oversikt over månedlige inntekter og utgifter. Det er først når man har en oversikt over hvor mye man kan betale hver måned, at man kan forsøke å få til en nedbetalingsavtale.

Når man vet hvor stor disponibel inntekt man har etter fradrag for faste utgifter, kan man komme med et forslag om nedbetaling til kreditorene. Forslaget til nedbetalingsavtale kan enten være å tilby et like stort beløp til hver kreditor, eller at hver kreditor får en forholdsmessig andel hver av den disponible inntekt. Den forholdsmessige delen regnes ut fra hvor stor gjeld man har til hver enkelt kreditor. Dermed vil en kreditor man skylder kr. 20 000,- få dobbelt så mye som en kreditor man skylder kr. 10 000,-.

Dersom kravet er hos inkasso er det viktig at du ber om en nedbetalingsplan hvor hovedstolen av kravet dekkes før inkassokostnadene og forsinkelsesrentene. Det er opp til kreditor/inkassoselskapet om de er villig til å gå med på en slik avtale.

Det er viktig at man kommer med et forslag man har mulighet til å gjennomføre. Dersom man ikke overholder sin egen nedbetalingsavtale, vil kreditorene være mindre villige til å inngå en slik avtale senere.

Under punkt 6.5.5 ser man et eksempel på et forslag til nedbetalingsavtale der kreditorene får forholdsmessig dekning. Et slikt brev bør man sende til alle kreditorene. Sammen med brevet bør man legge ved en gjeldsoversikt (se punkt 6.5.2), samt en kopi av siste lønsslipp/trygdeutbetaling.

6.3.2 Frivillig kredittvurderingssperre

De fleste profesjonelle som yter kreditt sjekker alltid en potensiell kundes kredittverdighet før en avtale inngås. Dersom man ønsker det, kan man registrere seg selv med en sperre for slike kredittvurderinger. En kredittyter som forespør en kredittvurdering av deg vil da kun få vite at man er sperret for dette. I praksis vil det føre til at kreditt sjeldent blir innvilget.

En kredittvurderingssperre kan være svært nyttig for de som opplever det som vanskelig å unngå å stifte ny gjeld. Det samme gjelder dersom man er bekymret for ID-tyveri og vil hindre at noen tar opp kreditt i sitt navn.

Man kan når som helst oppheve kredittvurderingssperren.

For å opprette en kredittvurderingssperre må man kontakte alle kredittopplysningsbyråene direkte og be om dette. Det er Datatilsynet som til enhver tid bestemmer hvem som har konsesjon til å foreta kredittvurderinger av privatpersoner, og man kan få en oppdatert oversikt ved å ringe dem eller se på deres nettsider.

Alle kredittopplysningsbyråene tilbyr en mulighet for å opprette kredittvurderingssperre på sine nettsider. Har man ikke mulighet til dette bør man sende dem en skriftlig anmodning per post hvor man vedlegger kopi av legitimasjon.

Per dags dato (2024) er det fem byråer som har konsesjon til å gjøre kredittvurderinger av privatpersoner i Norge:

Bislab AS

Epost: support@bislab.no

Postadresse: Postboks 3323 Sørenga, 0140 Oslo

Dun & Bradstreet Norge AS (Tidligere Bisnode)

E-post: ksp.no@dnb.com

Telefon: 22 45 93 40

Postadresse: Dun & Bradstreet Norge AS, avd. Databank, Postboks 1419 Vika, 0115 Oslo

Creditsafe

Telefon: 800 24 722

E-post: info@creditsafe.no

Postadresse: Postboks 9108 Grønland, 0133 Oslo

Experian

Telefon: 815 55 420

E-post: database@no.experian.com

Postadresse: Postboks 5275 Majorstuen, 0303 Oslo

Tietoevry

Telefon: 23 14 50 00

E-post: onlineservice@tietoevry.com

Postadresse: Tietoevry Norway AS, Data Services, Postboks 4, 1330 Fornebu

Det finnes også noen kredittopplysningsbyråer som bare kredittvurderer virksomheter. Dersom man har flere spørsmål vedrørende kredittopplysning og betalingsanmerkninger, kan man ta kontakt med Datatilsynet.

6.4 Offentligrettslige krav

For enkelte krav til det offentlige, for eksempel staten eller en kommune, finnes det egne regler for nedbetalingsordninger, rentefrys og ettergivelse. Dette gjelder for eksempel hvis du har krav hos Statens Innkrevingssentral. At det finnes egne regler innebærer at det offentlige ikke fritt kan gå med på nedbetalingsordninger m.m. slik en privat motpart kan. Som oftest

skal det svært mye til for å få en nedbetalingsordning, rentefrys eller ettergivelse av gjelden. Den offentlige instansen som krever inn pengene kan veilede rundt dette.

6.5 Maler

6.5.1 Brev til mulige kreditorer for å undersøke gjeld

Fra: _____

Adresse: _____

Postnr og sted: _____

Sted og dato: _____

Til: _____

Adresse: _____

Postnr og sted: _____

OVERSIKT OVER MIN EVENTUELLE GJELD

Fødselsnr.: _____

Saksnr.: _____

I forbindelse med at jeg arbeider med et forslag til betalingsordning, ønsker jeg å få en samlet oversikt over min gjeld. Jeg ønsker å vite om dere mener jeg har gjeld hos dere. Dersom dere mener at dette er tilfellet, ber jeg om å få oversendt opplysninger om gjeldsposten, herunder opplysninger om saldo, avtalte nedbetalingsvilkår og ordinær rentesats. Kopi av gjeldsbrev eller andre rettslige grunnlag for kravet bes også oversendt. Jeg ønsker videre om en spesifisering av hvilke deler av gjelden som utgjør hovedstol, renter og omkostninger. Jeg ber også om grunnlaget for disse rentene og omkostningene. I tillegg ønsker jeg en oversikt over hvilke innbetalinger som er foretatt.

Det er viktig for meg å få en tilbakemelding på denne henvendelsen snarest mulig.

Dette brevet er ingen erkjennelse av gjeld.

Vennlig hilsen

Signatur

6.5.2 Skjema for gjeldsoversikt

Kreditor	Inkassoselskap	Saksnr.	Hovedstol	Renter	Omkostninger	Total	Dato/info
		SUM					
					TOTAL SUM		

6.5.3 Forslag til søknad om betalingsutsettelse og rentefrys

Ditt navn _____

Adresse _____

Sted: _____

Dato: _____

Kreditors navn _____

Adresse _____

Jeg,, har en gjeld hos dere på kr som stammer fra (*Her kan man skrive hvorfor man ikke har mulighet til å betale, f.eks. arbeidsledighet, sykdom eller andre grunner*). På grunn av dette er det for tiden vanskelig for meg å kunne betale deres krav. For å forhindre at gjelden vokser meg over hodet, ønsker jeg betalingsutsettelse og frysing av renter.

Jeg håper at dere tar min anmodning til følge, og at betalingsutsettelse og frysing av renter innvilges til

Vennlig hilsen

Signatur

Vedlegg: Bekreftelse for arbeidsledighet/legeattest, soningsattest, eller annet som bekrefter det man har sagt ovenfor.

6.5.4 Forslag til tilbud om endelig oppgjør

Ditt navn _____

Adresse _____

Sted:....Dato:.....

Kreditors navn

Adresse

TILBUD OM ENDELIG OPPGJØR I SAK NR XXXXXX

Jeg viser til tidligere korrespondanse i saken (dersom man har hatt det). Jeg har et gjeldskrav hos dere på kr. xx.

Jeg er villig til å tilby dere kr. xx som fullt og endelig oppgjør.

Jeg har vært i kontakt med dere flere ganger hvor jeg har fortalt om min gjeldssituasjon. *(Fortell hvorfor man har økonomiske problemer, f.eks. at man er syk og derfor ikke får jobbet og hatt den inntekten man hadde før).* Jeg har ikke, og vil ikke senere få mulighet til å betale deres krav fullt ut. Et endelig oppgjør vil derfor være en god løsning for dere. Dere vil spare mye tid og ressurser dersom dere slipper å kreve inn et beløp det er lite sannsynlig at dere vil få innbetalt.

Jeg tilbyr med dette et endelig oppgjør. Jeg betaler kr. xx til dere innen YY.YY.YYYY. Etter innbetalingen slettes resten av kravet dere har mot meg.

Håper på positiv og rask tilbakemelding.

Vennlig hilsen

Signatur

Vedlegg: Bekreftelse for arbeidsledighet/legeattest eller annet som bekrefter det man har sagt ovenfor.

6.5.5 Forslag til nedbetalingsavtale

Ditt navn

Adresse

Sted:....Dato:.....

Kreditors navn

Adresse

FORSLAG TIL NEDBETALINGSAVTALE

Jeg,, har en gjeld hos dere på kr som stammer fra Samlet er gjelden min på kr....., fordelt på ... (antall) kreditorer (se vedlagt gjeldsoversikt).

(Her kan man skrive hvorfor man ikke har hatt mulighet til å betale som først avtalt, f.eks. arbeidsledighet, sykdom eller andre grunner. Skriv kort om din situasjon i dag, arbeid, inntekt, utgifter, osv).

Jeg har på grunn av dette ikke hatt mulighet til å betale min gjeld som først avtalt. Jeg vil med dette fremsette forslag til ny nedbetalingsavtale, for å få orden på gjelden min.

Økonomisk oversikt

Inntekter pr måned:

Lønn		kr. 20 035,-
Skatt	-	kr. 3 300,-
Sum inntekter		kr. 16 735,-

Utgifter pr måned:

Husleie		kr. 7 272,-
Livsopphold		kr. 8 463,-
Sum utgifter		kr. 15 735,-

Sum disponibel inntekt (inntekter minus utgifter)	kr. 1 000,-
--	-------------

Oversikten over viser at jeg har kr. 1 000,- disponibelt til fordeling hver måned.

Jeg setter med dette frem et forslag om å fordele overskuddet forholdsmessig på mine kreditorer:

	Kreditor/inkassator	Totalgjeld	% av totalgjeld	Til fordeling
1.	Kreditt AS	10 000,-	25 %	250,-
2.	Bank AS	20 000,-	50%	500,-
3.	Inkasso AS	10 000,-	25%	250,-
	TOTALT	40 000,-	100%	1000,-

Min gjeld til (f.eks. Inkasso AS) utgjør (f.eks. 25 %) av min totale gjeldsbyrde. Mitt forslag til en nedbetalingsavtale innebærer at jeg betaler 25 % av min disponible inntekt til Inkasso AS. (Dette avsnittet er et eksempel på hvordan man kunne fremsatt et forslag til kreditoren "Inkasso AS").

Forslaget til nedbetalingsavtale er sendt til alle mine kreditorer. Jeg håper at dere aksepterer mitt forslag, og at nedbetalingsavtalen innvilges. Jeg ber med dette om at dere sender ut giro på kr. (f.eks. kr. 250,-) hver måned, fra (dato).

Vennlig hilsen

Signatur

Vedlegg:

- 1) Bekreftelse for arbeidsledighet/ legeattest eller annet
- 2) Gjeldsoversikt
- 3) Lønnsslipp / trygd, sosialstønadsvedtak, e.l.

7 Gjeldsordning

7.1 Hva er en gjeldsordning?

En gjeldsordning er et alternativ til personlig konkurs, og blir også kalt "gjeldssanering". Formålet med gjeldsordningen er å gi personer med alvorlige gjeldsproblemer en mulighet til å få kontroll over sin egen økonomi. Ordningen skal sikre at skyldneren innfrir sine forpliktelser så langt det er mulig.¹⁰⁵ Dette innebærer at skyldneren i en (bestemt) tidsperiode betaler så mye som mulig, og som hovedregel slettes den resterende gjelden etter periodens utløp. Denne perioden er normalt på 5 år.¹⁰⁶

Betalingen til kreditorene skal i utgangspunktet skje forholdsmessig; det vil si at det skal betales dobbelt så mye til en kreditor man skylder kr. 20 000, som til en kreditor man skylder kr. 10 000. Noen krav kan imidlertid være såkalte «prioriterte krav», som innebærer at de skal betales før de andre. Dette er typisk gjeld til det offentlige, som for eksempel ubetalte skattekrav, bøter, regresskrav for voldsoffererstatning, tilbakebetalingskrav til NAV eller gjeld til lånekassen.¹⁰⁷

Det koster ingenting å få gjennomført en gjeldsordning, men det er nokså strenge vilkår som må være oppfylt. I gjeldsordningsperioden kan man beholde penger som er nødvendig til livsopphold, f.eks. penger til mat, klær og husleie.¹⁰⁸

Gjeldsordningen er en siste utvei for skyldnere som ellers aldri kunne blitt gjeldsfrie. Man får dermed ytterst sjelden gjeldsordning mer enn én gang.

Namsfogden har plikt til å veilede gjennom hele prosessen.¹⁰⁹ I tillegg kan man få veiledning hos en økonomisk rådgiver i kommunen.¹¹⁰

7.2 Vilkår for gjeldsordning

Det foreligger to hovedvilkår for gjeldsordning. Disse to er for det første at man er "varig ute av stand" til å oppfylle sine forpliktelser, og for det andre at det ikke foreligger forhold som er til hinder for gjeldsordning.¹¹¹ Dersom vilkårene er oppfylte, vil namsfogden åpne såkalt gjeldsforhandling.¹¹² Åpning av gjeldsforhandling er en forutsetning dersom man skal få en gjeldsordning med namsfogdens hjelp. Frem til 1. januar 2025 gjelder det et krav om at man må ha forsøkt å komme til en avtale om gjeldsordning med sine kreditorer. Dette vilkåret kalles det egne forsøket.¹¹³

¹⁰⁵ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-1

¹⁰⁶ Gjeldsordningsloven 1992 §§ 4-2 og 5-2

¹⁰⁷ Gjeldsordningsloven 1992 § 4-8

¹⁰⁸ Gjeldsordningsloven 1992 § 4-3, jf. § 5-2

¹⁰⁹ Gjeldsordningsloven 1992 § 2-2

¹¹⁰ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-5 og sosialtjenesteloven § 17

¹¹¹ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4

¹¹² Gjeldsordningsloven 1992 § 3-1 (1)

¹¹³ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-3 (2)

7.2.1 «Varig ute av stand»

Det er et vilkår at skylderen er "varig ute av stand" til å oppfylle sine gjeldsforpliktelser.¹¹⁴ Det stilles ikke krav til en bestemt størrelse på gjelden.

Momenter i "varig ut av stand"-vurderingen:

Ved vurderingen av om skyldneren kan anses som varig ute av stand til å dekke sine forpliktelser, kan følgende momenter vektlegges:

- **Tidsperspektiv:** Det er et krav om at skyldneren innen et rimelig tidsrom ikke kan oppfylle sine forpliktelser. Det betyr at man ikke bare skal vurdere nåværende betalingsevne, men også fremtidig betalingsevne. Vurderingen er dermed todelt. Man vurderer både om skyldneren er ute av stand til å betjene gjelden sin nå, og om denne situasjonen er av en slik karakter at den vil fortsette å være slik i de neste årene.¹¹⁵
- **Gjeldsforpliktelser:** Hvilken type gjeld skyldneren har, vil også være av betydning i vurderingen. Noen typer gjeld er ment å betales ned over et lengre tidsrom, som for eksempel et boliglån eller studielån. Andre typer gjeld er mer kortsiktig, som for eksempel forbrukslån som har en mye høyere rente. Dette vil være av betydning for hvor lang tidshorisont som anvendes i vurderingen.¹¹⁶
- **Forbigående betalingsvansker:** Arbeidsledighet, permisjon, atfføring, lengre sykehusopphold og soning i fengsel er alle situasjoner som i utgangspunktet betraktes som forbigående og ikke varige. En vil derfor normalt anta at skyldneren igjen vil komme i inntektsgivende arbeid. I tillegg vil skyldnerens alder, helsetilstand, sosiale forhold, omsorgsforpliktelser og fremtidige arbeidsmuligheter også være av betydning både i denne vurderingen av situasjonens midlertidige karakter, men også i vurderingen av fremtidsutsiktene generelt.
- **Alder:** Unge skyldnere skal måtte tåle større økonomiske belastninger enn eldre, og det vil derfor være vanskeligere for unge å få en gjeldsordning. Med ung alder menes personer opp til begynnelsen av førtiårene. Skyldnerens unge alder blir ofte vurdert som særlig grunn til å fastsette en gjeldsordningsperiode som er lengre enn lovens hovedregel på fem år. Høy alder (minst 60 år) kan i seg selv være tilstrekkelig begrunnelse for å innvilge frivillig gjeldsordning. Dersom gjeldsordningen skal få reell betydning for skyldneren, bør ikke gjeldsordningen strekke seg for langt inn i alderdommen.
- **Helsetilstand:** Sykdom kan tillegges vekt. Sykdommens art og varighet vil være av betydning. Dersom man er 100 % ufør vil det være et sterkt moment for innvilgelse av gjeldsordning, siden denne tilstanden som regel er varig.
- **Sosiale forhold:** Sosiale forhold kan også tas i betraktning. Det vil typisk være hensyn til barn, men også andre forhold kan tillegges vekt. De sosiale hensyn må da veies opp mot hensynet til kreditorenes interesse i å få full dekning for kravene sine.

¹¹⁴ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-3 (1)

¹¹⁵ Ot.prp.nr. 99 (2000-2001) s. 20

¹¹⁶ Ot.prp.nr. 99 (2000-2001) s. 20

7.2.2 Forhold som er til hinder for åpning av gjeldsforhandling

Det fremgår av gjeldsordningsloven at ikke alle skyldnere kan få gjeldsordning. Noen omstendigheter som kan utelukke gjeldsordning er:

- Skyldneren har næringsgjeld knyttet til en virksomhet som fortsatt er i drift, eller har uavklarte gjeldsforhold etter en opphørt næringsvirksomhet.¹¹⁷
- Skyldnerens bo er under behandling etter konkursloven.¹¹⁸
- Det finnes uavklarte økonomiske forhold som vil vanskeliggjøre en gjeldsordning.¹¹⁹
- Skyldneren har opptrådt illojalt overfor sine kreditorer, eller gitt uriktige eller villedende opplysninger til namsmyndighetene.¹²⁰

Man kan heller ikke få gjeldsordning dersom:¹²¹

- Omstendighetene ved gjeldsstiftelsen eller skyldnerens senere disposisjoner klart tyder på at skyldneren på en illojal måte har innrettet seg med sikte på å oppnå gjeldsordning.
- Skyldneren har forsettlig eller grovt uaktsomt gitt feilaktige eller villedende opplysninger til namsmyndighetene om økonomiske forhold av betydning for saken.

Gjeldsordning skal også nektes dersom det åpenbart vil virke "støtende" for andre skyldnere eller samfunnet for øvrig.¹²² Ved vurderingen av om åpning av gjeldsforhandlinger er støtende, skal det også særlig legges vekt på følgende forhold som støtende:

- **Nylig stiftet gjeld:** Dersom mer enn halvparten av skyldnerens gjeld er stiftet i løpet av de to siste årene, kan det anses som støtende. Forsvarlig låneopptak til refinansiering, eller til nødvendig bolig og lignende medregnes ikke i denne sammenhengen.¹²³
- **Gjeld fra straffbare forhold:** Hvis en "ikke ubetydelig del" av gjelden er bøter eller erstatningskrav som stammer fra straffbare forhold som skyldneren er dømt for i løpet av de seneste tre år, vil det kunne tillegges vekt.¹²⁴ I praksis er det en grense ved om lag 10 prosent.¹²⁵
- **Omstøtelige disposisjoner:** Hvis skyldneren har foretatt disposisjoner som ville vært omstøtelig i konkurs. Typiske tilfeller er overføringer av verdier til nærstående, eller illojale disposisjoner for å unndra midler fra kreditorer. Hvis man vil vite mer om dette, se dekningsloven kap. 5 eller kontakt namsfogden for veiledning.¹²⁶
- **Manglende oppfyllelse av økonomiske forpliktelser:** Har skyldneren i den nærmeste tiden før gjeldsordningssøknaden ble sendt, på sterkt klanderverdig måte unnlatt å oppfylle sine forpliktelser så langt det var mulig, kan det regnes som støtende.¹²⁷

¹¹⁷ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-2 (1)

¹¹⁸ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-2 (2)

¹¹⁹ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4

¹²⁰ Ibid

¹²¹ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (1)

¹²² Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (2)

¹²³ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (2) bokstav a og Ot.prp. nr. 99 (2001–2002) s. 95

¹²⁴ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (2) bokstav b

¹²⁵ Ernst Moe, Gjeldsordningsloven med kommentarer, Cappelen Damm Akademisk, 2018 s. 66.

¹²⁶ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (2) bokstav c

¹²⁷ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (2) bokstav d

- **Skatte- og avgiftsgjeld:** Hvis en betydelig andel av den samlede gjeld er skatte- og avgiftsgjeld, skal det tillegges vekt, men bare dersom skyldneren kan klandres for å ha pådratt seg gjelden.¹²⁸

7.3 Når gjeldsforhandlinger er åpnet

Dersom vilkårene over er oppfylt, vil namsfogden åpne gjeldsforhandlinger.¹²⁹ Man får da en betalingsutsettelse i fire måneder.¹³⁰ Namsfogden vil bistå i å søke kreditorene om en frivillig gjeldsordning. Man må da ha med seg følgende opplysninger:

- de siste 3 års selvangivelser og ligningsutskrifter
- dokumentasjon på lønn, trygd eller sosialstønad for de siste 3 måneder
- dokumentasjon på husleieinnbetaling eller husleiekontrakt
- dokumentasjon på alle gjeldsforhold
- dokumentasjon på andre utgifter som barnebidrag, medisinske utgifter, barnehageutgifter o.l.

Dersom man ikke klarer å oppnå enighet med alle kreditorene, kan man sende begjæring (krav) om at tingretten skal tvinge kreditorene til å måtte akseptere ordningen man har foreslått. Man må henvende seg til namsfogden og kreve tvungen gjeldsordning innen utløpet av gjeldsforhandlingsperioden på fire måneder.¹³¹ Vanligvis vil tingretten da innkalle skyldner og kreditorer til et rettsmøte.¹³² Tingretten aviser så en kjennelse.¹³³ Denne vil kunne ankes videre i rettssystemet innen en frist på én måned.¹³⁴ Dersom det begjæres tvungen gjeldsordning, utvides gjeldsforhandlingsperioden med 2 måneder.¹³⁵

7.4 Under gjeldsordningsperioden

Under gjeldsordningen må man oppfylle sin del av avtalen, noe som normalt innebærer å betale avdragene som er fastsatt.

Inntekt

Man kan beholde inntekter til dekning av utgifter til bolig, og til avdrag på eventuell pantesikrede del av gjelden som ikke skal tas med i gjeldsordningen. I tillegg vil man kunne beholde en månedlig sum til nødvendige livsoppholdsutgifter. Veiledende livsoppholdssatser under gjeldsordning fastsettes av Barne- og likestillingsdepartementet i forskrift om livsoppholdssatser ved utleggstrekk og gjeldsordning. For året 2024 var satsene:

- Enslig skyldner kr. 10 724,- per måned
- Gift/samboende skyldner kr. 9 082,- per måned
- Skyldner som forsørger ektefelle/samboer kr. 18 164,- per måned

¹²⁸ Gjeldsordningsloven 1992 § 1-4 (2) bokstav e

¹²⁹ Gjeldsordningsloven 1992 § 3-1

¹³⁰ Gjeldsordningsloven 1992 § 3-4 (1)

¹³¹ Gjeldsordningsloven 1992 § 5-1

¹³² Gjeldsordningsloven 1992 § 5-3

¹³³ Gjeldsordningsloven 1992 § 5-4

¹³⁴ Tvisteloven § 29-5 (1)

¹³⁵ Gjeldsordningsloven 1992 § 5-1 (3)

I tillegg er det egne satser for tillegg for underhold av barn og samvær med barn.¹³⁶ Oppdaterte satser får man ved å henvende seg til sin lokale namsfogd.

Bolig

Du kan beholde utgifter til bolig i tillegg til livsoppholdssatsen. Boligutgifter er blant annet husleie, betaling av gjeld tilknyttet boligen, kommunale avgifter, felleskostnader og nødvendig vedlikehold. Utgifter til strøm og innboforsikring regnes ikke som en boligutgift, og må derfor dekkes av livsoppholdssatsene.¹³⁷

Dersom man eier en bolig og kreditorene får best dekning for sine krav hvis denne boligen selges, medfører dette ofte at man blir pålagt å selge. Dette gjelder særlig dersom boligens standard overstiger det som anses som rimelig.¹³⁸ Hvis man må selge boligen, har man krav på leie av erstatningsbolig som tilfredsstiller rimelige krav. Dette må man kreve overfor tingretten.¹³⁹

Bil

Du har rett til å beholde bilen din hvis du trenger den i jobb, til utdanning eller av andre velferdsmessige grunner.¹⁴⁰ Velferdsmessige grunner kan for eksempel være henting av barn i barnehagen eller på skolen. Det er likevel regler for hvor mye bilen kan være verdt.

Gjeld

Det er i utgangspunktet ikke adgang til å stifte ny gjeld mens gjeldsforhandlingene pågår.¹⁴¹ Dette må i tilfelle kreditorene gi særskilt tillatelse til. Ved åpning av gjeldsforhandling oppnår skyldneren en betalingsutsettelse på fire måneder, men pålegges samtidig å opptre lojalt. I løpet av de fire månedene skal forslaget til gjeldsordning utarbeides. Siden man slipper å betale kreditorer i denne perioden, pålegges løn og annen inntekt man måtte ha utover det man og husstanden trenger til det nødvendige underhold.¹⁴² Normalt vil dette skje ved at namsfogden foretar lønnstrekk.

7.4.1 Endring av gjeldsordningen under gjeldsordningsperioden¹⁴³

Det er viktig at du oppfyller betalingsforpliktelsene dine i gjeldsordningsperioden. Det kan oppstå endringer i din økonomi, for eksempel at det blir vanskeligere for deg å oppfylle gjeldsordningen eller at økonomien din blir vesentlig forbedret. I slike tilfeller kan enten du eller en kreditor be om endring av gjeldsordningen.

Skyldner begjærer endring

Hvis det skjer endringer i økonomien din som gjør at du ikke kan oppfylle gjeldsordningen som avtalt, for eksempel samlivsbrudd, sykdom eller arbeidsledighet, må du varsle namsmannen og kreditorene om dette.

¹³⁶ Forskrift om livsoppholdssatser §§ 4 og 5

¹³⁷ Forskrift om livsoppholdssatser § 3 (3) og JURKs gjeldsbrosjyre side 28

¹³⁸ Gjeldsordningsloven 1992 § 4-4

¹³⁹ Dekningsloven § 2-10

¹⁴⁰ Gjeldsordningsloven 1992 § 4-5 (1)

¹⁴¹ Gjeldsordningsloven 1992 § 3-5 (1) bokstav d

¹⁴² Gjeldsordningsloven 1992 § 3-5 (1) bokstav a

¹⁴³ JURKs gjeldsbrosjyre, side 32-34

Du må i første omgang forsøke å komme fram til en frivillig løsning med dine kreditorer. Namsfogden skal sørge for at du får nødvendig veiledning for å komme fram til en frivillig eller tvungen endring. Namsfogden må blant annet kontrollere at en frivillig endring ikke er urimelig.

Kommer dere ikke til en frivillig løsning, kan begjæring om tvungen endring legges frem for tingretten. Med begjæringen skal det følge et forslag til en tvungen endring som ikke er i strid med loven. Tingretten kan vedta forslaget hvis det ikke vil virke støtende. Før tingretten avgjør om gjeldsordningen skal endres, skal skyldneren og kreditorene få mulighet til å uttale seg. Det innkalles til et rettsmøte hvis noen krever det eller det er nødvendig.¹⁴⁴

Kreditor begjærer endring

Hvis økonomien din blir bedre i gjeldsordningsperioden, for eksempel at du får høyere inntekt, kan en kreditor begjære endring av gjeldsordningen for tingretten. Skulle man få bedre økonomi, har man plikt til å informere om dette. Dersom man på noen måte gjør seg skyldig i uredelighet eller grovt har tilsidesatt sine plikter i henhold til ordningen, kan tingretten oppheve gjeldsordningen.¹⁴⁵

Det er bare kreditorer med krav som er en del av gjeldsordningen som kan be retten endre ordningen. Skyldes forbedringen at du har mottatt et større beløp, kan beløpet helt eller delvis fordeles på kreditorene dine uten at de trenger å begjære endring.

7.5 Etter gjeldsordningsperioden

Hovedregelen ved en tvungen gjeldsordning er at hele eller deler av gjelden ettergis. Dette vil også i de fleste tilfeller gjelde en frivillig gjeldsordning. Det hele avhenger av hva som er avtalt.

Dersom man innen to år etter gjeldsordningens utløp mottar arv, gevinst eller liknende av betydelig omfang, kan gjeldsordningen etter begjæring fra kreditor settes helt eller delvis til side.¹⁴⁶ Skylderen plikter i slike tilfeller å opplyse namsfogden og kreditorene om dette innen rimelig tid.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Gjeldsordningsloven 1992 § 6-1

¹⁴⁵ Gjeldsordningsloven 1992 § § 6-2

¹⁴⁶ Gjeldsordningsloven 1992 § 6-2 (4)

¹⁴⁷ Gjeldsordningsloven 1992 § 6-4

8 Lånekassa

Lånekassen er både långiver og forvaltningsorgan. Det gjelder derfor særlige regler for Lånekassens gjeldsinndrivelse.

Lånekassen har veiledningsplikt overfor skyldner.¹⁴⁸ Dette innebærer at Lånekassen plikter å gi informasjon og veiledning om hvordan man kan få orden på studiegjelden.

8.1 Forhandling med Lånekassen før mislighold

Betalingsutsettelse – Man kan utsette regningen 36 ganger som tilsvarer 3 år, og det er ingen bestemte vilkår du må oppfylle for å utsette betalingen hos Lånekassen. Du kan både utsette regninger du allerede har fått og regninger som skal komme senere, men det anbefales å søke om utsettelse før betalingsfristen¹⁴⁹

Rentefritak – Man kan ha rett til fritak for renter dersom man har lav inntekt på grunn av videre utdanning, sykdom, arbeidsledighet, verneplikt, fødsel og omsorgsarbeid, eller fengselsopphold, og dette kan dokumenteres. Rentefritaket gis i ettertid av perioden man søker for (sletting av renter).¹⁵⁰

Ettergivelse – Ved varig uførhet, kan man søke om ettergivelse (sletting) av studiegjeld.¹⁵¹

For mer informasjon og søknadsblanketter, se www.lanekassen.no

8.2 Mislighold og inkasso

Man har plikt til å betale et terminbeløp, selv om man ikke mottar et betalingsvarsel.¹⁵² Hvis et terminbeløp ikke blir betalt, og man heller ikke søker om betalingsutsettelse og får det innvilget, sender Lånekassen et andregangsvarsel (purring). Gebyret for dette er per 2024 kr. 280,-. Dersom man fremdeles ikke betaler, sender Lånekassen et varsel om oppsigelse, med ytterligere kr. 490,- i gebyr.¹⁵³ I tillegg til gebyret vil det løpe forsinkelsesrenter på terminbeløpet.¹⁵⁴

Dersom terminbeløpet fremdeles ikke betales, sier Lånekassen opp lånet.¹⁵⁵ Dette innebærer at hele lånet forfaller i sin helhet og at man må betale forsinkelsesrenter på hele restgjelden.

8.2.1 Midlertidig overføring

Når lånet sies opp, kan Lånekassen kreve at man betaler inn hele lånet, ikke bare

¹⁴⁸ Forvaltningsloven § 11

¹⁴⁹ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån kap. 7

¹⁵⁰ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån kap. 8

¹⁵¹ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån kap. 9 til 13

¹⁵² Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 4-1 (1)

¹⁵³ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 4-2 (2) og (3)

¹⁵⁴ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 2-3

¹⁵⁵ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-1

terminbeløpet som er ubetalt. Kravet blir ved oppsigelse midlertidig overført til Statens Innkrevingssentral (SI).¹⁵⁶ SI vil forsøke å tvangsinnkreve gjelden i form av trekk i lønn eller trygd, eller det kan bli tatt pant i eiendeler som hus, leilighet eller bil og liknende. Man får også betalingsanmerkninger og dermed problemer med å få lån andre steder.

Selv om gjelden er midlertidig overført til SI, mister man ikke sine rettigheter hos Lånekassen, som muligheten for betalingsutsettelse og sletting av renter. Man kan også inngå en frivillig betalingsavtale med SI. Merk at oppsigelsen oppheves dersom man betaler inn ubetalte terminbeløp, eller dersom betalingsutsettelse innvilges.¹⁵⁷ Innbetaling eller trekk i lønn dekker kravet i følgende rekkefølge; inkassoomkostninger, gebyrer, renter og til slutt selve lånet.¹⁵⁸

8.2.2 Permanent overføring

Har man misligholdt lånet sitt i mer enn tre år, vil det normalt bli overført til Statens innkrevingssentral på permanent basis.¹⁵⁹ Med mislighold menes at man ikke betaler det man skal, og heller ikke på annen måte ordner opp i saken.

Blir gjelden permanent overført til Statens innkrevingssentral (SI), mister man alle rettigheter som kunde i Lånekassen, det vil si rett til betalingsutsettelse, rentefritak, ettergivelse og tildeling av stipend og lån etter lånekassens betingelser.¹⁶⁰ Adgangen til å søke om ettergivelse etter permanent overføring reguleres av andre regler og er svært snever. SI kan ved permanent nedsatt betalingsevne ettergi gjeld dersom dette ikke vil virke støtende.¹⁶¹ Avgjørelsen vil i sin helhet bero på SIs eget skjønn og man har ikke klagerett.¹⁶² Søkna om dette må rettes direkte til SI.

SI kan også nå foreta tvangsinnkreving.¹⁶³ Dette innebærer mulighet til å foreta trekk i lønn eller trygd, samt å ta tvangspant i eiendeler. Man får også betalingsanmerkninger og dermed problemer med å få lån andre steder.

Før gjelden blir overført permanent til SI vil man få både varselbrev og vedtaksbrev om den permanente overføringen av gjelden.

Selv om lånet har vært misligholdt i mer enn tre år, vil ikke Lånekassen overføre gjelden til SI på permanent basis dersom:

- Man har inngått en betalingsavtale som man overholder¹⁶⁴
- Man har trekk i lønn eller trygd¹⁶⁵

¹⁵⁶ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-1

¹⁵⁷ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-1 (3)

¹⁵⁸ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 4-3 (1)

¹⁵⁹ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-6 (1)

¹⁶⁰ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-6 (2)

¹⁶¹ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 14-5

¹⁶² Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 14-6

¹⁶³ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 14-2 (2)

¹⁶⁴ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-7 (1) bokstav a

¹⁶⁵ Ibid.

- Man i løpet av det siste året har betalt et vesentlig beløp tilsvarende minst seks terminbeløp de siste tolv månedene¹⁶⁶
- Man har dokumentert at man har rett til betalingslettelse, sletting av renter eller sletting av gjeld¹⁶⁷
- Det foreligger andre særlige grunner som taler mot en overføring¹⁶⁸

Dersom du mener at du omfattes av en av kategoriene ovenfor er det viktig at du sier ifra skriftlig til Lånekassen innen fristen i varselsbrevet om permanent overføring. Hvis du sier ifra etter fristen har gått ut, vil ikke bli behandlet.¹⁶⁹ Det er smart å ta kontakt med Lånekassen for å gjøre en avtale om for eksempel nedbetaling før det treffes vedtak om overføring.

¹⁶⁶ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-7 (1) bokstav b

¹⁶⁷ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-7 (1) bokstav c

¹⁶⁸ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-7 (1) bokstav d

¹⁶⁹ Forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån § 5-7 (2)

9 Gjeldsproblemer under soning

9.1 Økonomisk rådgivning

Kommunene i Norge skal så langt det lar seg gjøre hjelpe de innsatte med økonomisk rådgivning.¹⁷⁰ Dette skal ivaretas av sosialkonsulentene i fengslene. I fengsler som ikke har egne sosialkonsulenter kan du spørre kontaktbetjenten din om hjelp med dette. Dersom du har behov for mer hjelp med håndtering av din økonomi, kan du søke om å få en økonomisk rådgiver fra NAV.

9.2 Forhandlinger med kreditor

I kapittel 6 i denne brosjyren finner man en oversikt over hvordan du kan gå frem for å få orden på gjeldsproblemer. Det er viktig at du viser kreditor at du vil gjøre opp for deg, men at din økonomiske situasjon gjør at dette ikke er mulig. I kontakt med kreditorene kan det være lurt å få frem at du sitter i fengsel, og forklare at du dermed ikke har mulighet til å skaffe egen inntekt. Da bør du legge ved en kopi av en soningsbekreftelse. Dette kan gjøre det enklere å få til en ordning med betalingsutsettelse og rentefrys.

9.3 Ettergivelse av renter på voldsoffererstatningskrav

Hvis du har gjeld til staten som stammer fra et voldsoffererstatningskrav, kan det hende at du kan få ettergitt forsinkelsesrentene som har påløpt mens du har sonet i fengsel.

9.3.1 Ettergivelse for krav som stammer fra ny voldserstatningslov

Hvis skadelidte søkte om erstatning *etter* 1. januar 2023, er det voldserstatningsloven som gjelder for ditt krav. Da plikter staten å ettergi forsinkelsesrentene som har påløpt i soningsperioden.¹⁷¹ Det eneste kravet er at du sender inn en søknad om dette til Kontoret for voldsoffererstatning innen ett år etter din siste dag i fengsel. Søknaden skal inneholde:

- dine personalia og kontaktinformasjon.
- soningsbekreftelse som dokumenterer hele perioden det søkes om ettergivelse for, inkludert eventuelle varetektsopphold. Kriminalomsorgen skal gi deg en soningsattest om du ber om det.
- dokumentasjon på eventuelle nedbetalinger du har gjort før eller under straffegjennomføringen, inkludert dato og beløp.

Hvis du har betalt ned hele kravet underveis i soningen, og vilkårene for ettergivelse er oppfylt, skal du få tilbakebetalt innbetalte forsinkelsesrenter som påløp i soningsperioden.¹⁷²

¹⁷⁰ Sosialtjenesteloven § 17

¹⁷¹ Voldserstatningsforskriften § 8

¹⁷² Voldserstatningsforskriften § 11 (2)

9.3.1.1. Mal for søknad om ettergivelse for krav som stammer fra ny voldserstatningslov

[Personalialia og kontaktinformasjon]

SØKNAD OM ETTERGIVELSE AV FORSINKELSESRENTER PÅ STATENS REGRESSKRAV ETTER VOLDSERSTATNINGSLOVEN I SONINGSTIDEN

Jeg søker med dette om å få ettergitt forsinkelsesrenten på statens regresskrav etter voldserstatningsloven i soningstiden etter voldserstatningsforskriften § 8.

I henhold til voldserstatningsforskriften § 8 skal forsinkelsesrenter som løper på statens regresskrav etter voldserstatningsloven mens skadevolderen gjennomfører fengselsstraff ettergis etter søknad. Skadelidte i saken min søkte om voldsoffererstatning etter 1. januar 2023, og dermed kommer ettergivelsesplikten i voldserstatningsforskriften § 8 til anvendelse.

Jeg søker med dette om å få ettergitt forsinkelsesrentene i perioden jeg soner fengselsstraff. [Skriv her hvor lang soningstid du har, inkludert eventuelle varetektsopphold.]

Vedlagt følger påkrevd opplysninger og dokumentasjon etter voldserstatningsforskriften § 9: [Legg ved]

1. Soningsbekreftelse som dokumenterer hele perioden det søkes om ettergivelse for.
2. Dokumentasjon på eventuelle nedbetalinger du har gjort før eller under straffegjennomføringen, inkludert dato og beløp.]

Med vennlig hilsen,
[Ditt navn]

9.3.2 Ettergivelse for krav som stammer fra tidligere voldsoffererstatningslov

Hvis skadelidte søkte om erstatning *før* 1. januar 2023, er det den gamle voldsoffererstatningsloven som gjelder for ditt krav. Da er det også mulig å sende inn søknad om ettergivelse av rentene eller kravet, men da er det ingen automatikk i at man får dette innvilget. Søknaden sendes til Kontoret for voldsoffererstatning, som gjør en vurdering av om man skal få ettergitt deler av kravet eller rentene.¹⁷³ Terskelen for å få dette er høy.¹⁷⁴ Dersom du har spørsmål om dette eller får avslag på en slik søknad, kan du kontakte Jussbuss.

¹⁷³ Voldsoffererstatningsloven § 15

¹⁷⁴ Se for eksempel ENV-2018-2902 og G-1997-24 punkt. 3

10 Hva hvis du selv vil drive inn et krav?

Denne veiledningen er for deg som mener at du har et krav mot noen, altså at noen skylder deg penger. Da er du kreditor, og den som skylder penger er debitor/skyldner. Ethvert krav om penger må ha et rettmessig grunnlag. I kapittel 1 er det gjort rede for de ulike grunnlagene for krav. I kapittel 4 kan du lese mer om tilleggskostnader som kan påløpe ditt krav.

Hvis du mener at noen skylder deg penger kan du drive inn kravet utenomrettslig eller rettslig. Ved utenomrettslig inndrivelse forsøker du å drive inn kravet ved betalingsoppfordringer og meldinger om at du ønsker betaling. For å få pengene er du avhengig av at motparten samtykker og betaler av fri vilje.

Hvis motparten ikke ønsker dette må pengene drives inn ved tvang. Dette skjer ved hjelp av offentlige myndigheter, slik som namsfogden. For at et krav kan drives inn ved tvang må du ha et tvangsgrunnlag. I de følgende punktene vil vi forklare hvordan du kan få tvangsgrunnlag for ditt krav.

10.1 Påkrav

Det første du bør gjøre er å sende motparten et påkrav. Et påkrav er en melding fra deg til motparten om at du krever betaling. I påkravet må du oppgi hva som er grunnlaget for og størrelsen på kravet. I tillegg bør du varsle om at du vil begjære tvangsfullbyrdelse dersom du ikke får betalt. Hvis du sender et påkrav hvor du varsler om at kravet kommer til å bli tvangsfullbyrdet, og viser til tvangsfullbyrdesloven § 4-18 får motparten en frist på to uker til å si ifra om hen er uenig i kravet. Dersom motparten ikke sier ifra om at hen er uenig i kravet, kan du sende kravet over til namsfogden for tvangsinn drivelse.

Hvis skyldneren sier seg uenig (bestriker kravet), må du ta saken til Forliksrådet eller annet kompetent tvisteløsningsorgan for å få tvangsgrunnlag. Du kan lese mer om dette under punkt 10.2.

Vi har laget en påkravsmal. Den finner du på neste side eller på vår nettside. Påkravsmalen har to sider. Dersom forfallsdatoen (betalingsfristen) til kravet ikke er satt i forveien, må du sende påkravet i to deler/brev. Du kan ikke varsle om tvangsfullbyrdelse før kravet er forfalt. Du sender dermed først side 1 i malen. Dersom skyldneren ikke har betalt, og heller ikke sagt at hen er uenig i kravet, kan du sende side 2 etter at 14 dager har gått.

10.1.1 Påkravsmal side 1

[Eget navn og adresse]

[Sted og dato]

[Navn og adresse til den som skylder deg penger]

PÅKRAV OM [sett inn det du krever penger for]

[Her forteller du kort om saken, hva kravet ditt gjelder og hvorfor du mener du kan kreve inn disse pengene. Det anbefales å legge ved dokumentasjon på hvorfor du har et rettmessig pengekrav, for eksempel kvittering, avtale, skriftlig samtale, SMS, bilder, eller lignende).]

Jeg krever derfor kr [X]. Summen kan overføres til kontonummer [_____].

Hvis du er enig i kravet, bes du betale innen 14 dager. Dersom du ikke er enig i kravet, ber jeg om at du opplyser om det.

[Det kan hende at du har krav på forsinkelsesrenter og da bør dette opplyses om i påkravet. Hvis det fra før er fastsatt en betalingsdato, og betaling ikke har skjedd, begynner renten som hovedregel å løpe fra dette tidspunktet. Er det ikke fastsatt betalingsdato, begynner renten som hovedregel å løpe en måned etter at du har sendt et påkrav.]

Dette er et varsel om tvangsfullbyrdelse. Det gjøres oppmerksom på at fullbyrdelse vil bli begjært dersom kravet ikke blir oppfylt innen 14 dager, jf. tvangsfullbyrdesloven §§ 4-18 og 7-2 bokstav f.

Du varsles med dette om at skyldig beløp må være betalt innen to uker fra avsendelse av dette varsel. Dersom kravet ikke betales i sin helhet innen fristen vil kravet bli begjært inndrevet ved hjelp av namsmyndighetene. Dette vil medføre ytterligere omkostninger.

Spesifikasjon av kravet:

Hovedstol: Kr.: _____

Renter: _____ %: Fra dato: _____ Til dato: _____ Kr.: _____

Salær: Kr.: _____

Omkostninger: Kr.: _____

- Innbetalt Kr.: _____

Totalt: Kr.: _____

Kravet betales til kontonummer: _____

Med vennlig hilsen,

[Sett inn navn her og signer]

Det er du som kreditor som har prosessbyrden, det vil si at det er du som må klage saken inn for forliksrådet, og det er du som må bevise at du har et rettmessig krav. Vi anbefaler derfor at du foretar all kommunikasjon i forbindelse med saken skriftlig, og at du tar vare på all relevant dokumentasjon som kan bevise at du har et rettmessig krav mot skyldner.

Formålet med en behandling i forliksrådet, er at partene skal få løst saken ved mekling eller dom rimeligere enn i domstolene.¹⁷⁵ Saken må være mellom to privatpersoner.¹⁷⁶ Forliksrådene behandler ikke tvister mellom en privatperson og offentlig myndighet.

Forliksrådene behandler saker etter reglene i tvisteloven kapittel 6. Forliksrådene har veiledningsplikt.¹⁷⁷ Hver kommune har et eget forliksråd. Dersom du som kreditor ønsker å få kravet ditt behandlet i forliksrådet, må du normalt sende forliksklage til forliksrådet i kommunen der skyldneren har fast bosted.

Rettsforlik

Hvis dere blir enige om en løsning i møtet, inngår dere et rettsforlik. Rettsforliket blir skrevet ned av forliksrådet. Deretter signerer dere og rådsmedlemmene på rettsforliket.¹⁷⁸

Dersom en part i rettsforliket har gått med på å betale et beløp til motparten, men ikke betaler innen fristen, kan den som har krav på betaling få hjelp av namsfogden til å drive inn kravet. Et rettsforlik er et gyldig tvangsgrunnlag.¹⁷⁹

Dom i Forliksrådet

Hvis partene ikke blir enige i møtet, blir det ikke inngått noe rettsforlik. Da kan forliksrådet avsi dom i saken hvis vilkårene for dette er oppfylt.

Tvistesummen er summen du krever skyldneren for. Hvis tvistesummen er under 200 000 kroner, kan forliksrådet avsi dom dersom én av partene ønsker det. Hvis tvistesummen er 200 000 kroner eller mer, må begge partene samtykke for at forliksrådet skal kunne avsi dom.¹⁸⁰

Fraværsgdom

Hvis motparten ikke sender tilsvaret eller ikke møter i forliksrådet, og ikke har gyldig grunn, kan forliksrådet avsi fraværsgdom.¹⁸¹ Motparten vil som regel bli dømt til å betale det du har bedt om, med mindre din påstand fremstår som åpenbart uriktig.¹⁸²

En fraværsgdom er et gyldig tvangsgrunnlag. Hvis du som klager ikke møter i forliksrådet uten gyldig grunn, vil saken bli avvist.¹⁸³ Det er viktig å huske at du i forliksklagen må ha bedt om at fraværsgdom skal avsies dersom motpart ikke sender tilsvaret eller møter opp til

¹⁷⁵ Tvisteloven § 6-1 (1)

¹⁷⁶ Tvisteloven § 6-2 (1) bokstav b

¹⁷⁷ Tvisteloven § 6-4 første ledd

¹⁷⁸ Tvisteloven § 6-8 (6) og 19-11

¹⁷⁹ Tvangsfullbyrdsloven § 4-1 (1) bokstav e

¹⁸⁰ Tvisteloven § 6-10

¹⁸¹ Tvisteloven § 6-4 (3)

¹⁸² Tvisteloven § 16-10 annet ledd.

¹⁸³ Tvisteloven § 6-6 (3)

forlikrådsbehandlingen.¹⁸⁴ For spørsmål om dette kan du ta kontakt med det forliksråd saken skal behandles i.

Avgjørelsene i Forliksrådet er offentlige. Det vil si at dersom noen kontakter forliksrådet og ber om å få se avgjørelsen, vil vedkommende ha krav på å se den.

Hva koster en forlikrådsbehandling?

Behandlingen av en sak i forliksrådet koster det til enhver tid gjeldende rettsgebyret (R) ganger 1,54, som per 01.01.2024 tilsvarer kr 1967.¹⁸⁵ Rettsgebyret justeres hvert år i rettsgebyrforskriften. Ta kontakt med Forliksrådet for oppdaterte satser.

Det er du som klager som må betale rettsgebyret for forlikrådsbehandlingen. Du betaler etter at saken er avsluttet. Du kan kreve å få dette beløpet dekket av motparten dersom du vinner saken.¹⁸⁶

Hva hvis skyldneren ikke svarer?

Merk at du ikke trenger å ta saken til Forliksrådet dersom skyldneren ikke svarer etter at du har sendt påkravet. Dersom skyldneren ikke bestrider kravet, har du tvangsgrunnlag i form av et ubestridt påkrav.¹⁸⁷

10.3 Namsfogden

Når du har et tvangsgrunnlag, kan du be om hjelp fra namsfogden til å drive inn kravet ditt. Dette gjør du ved å begjære utleggsforretning. Den vanligste måten namsfogden driver inn kravet er gjennom trekk i skyldnerens lønn eller trygd ved såkalt *utleggstrekk*. Det kan også tas pant i eiendeler som bolig og bil ved *utleggspant*. Pant er en måte å få sikkerhet for kravet på, som innebærer at du vil kunne kreve eiendelen tvangssolgt for å få dekket sitt krav.

Namsfogden har veiledningsplikt.¹⁸⁸ Det vil si at man når som helst kan henvende seg til namsfogden for å få informasjon og veiledning om hvordan tvangsfullbyrdelsen foregår. Man kan også finne mer informasjon om namsfogdens virksomhet på nettstedet www.politi.no.

10.3.1 Hvor fort får man pengene?

Når du kontakter Namsfogden med et tvangsgrunnlag for kravet ditt, vil de foreta en *utleggsforretning*. Dette innebærer at Namsfogden sjekker om skyldneren har mer lønn eller trygd enn det hen trenger for å dekke sine nødvendige utgifter. Hvis skyldneren sitter igjen med mer inntekt enn det som trengs for å dekke utgifter til rimelig husleie og livsopphold, kan Namsfogden vedta utleggstrekk.¹⁸⁹ Namsfogden fastsetter hvor mye de vil trekke hver måned, og dette trekket varer i maksimalt to år. Hvis gjelden ikke er nedbetalt etter to år, kan du begjære en ny utleggsforretning hos Namsfogden for å fortsette utleggstrekket.

¹⁸⁴ Tvisteloven § 6-10 (3)

¹⁸⁵ Rettsgebyrloven § 7 og rettsgebyrforskriften § 2-1

¹⁸⁶ Tvisteloven § 6-13 (1) bokstav a

¹⁸⁷ Tvangsfullbyrdsesloven § 7-2 (1) bokstav f

¹⁸⁸ Tvangsfullbyrdsesloven § 5-3 annet ledd.

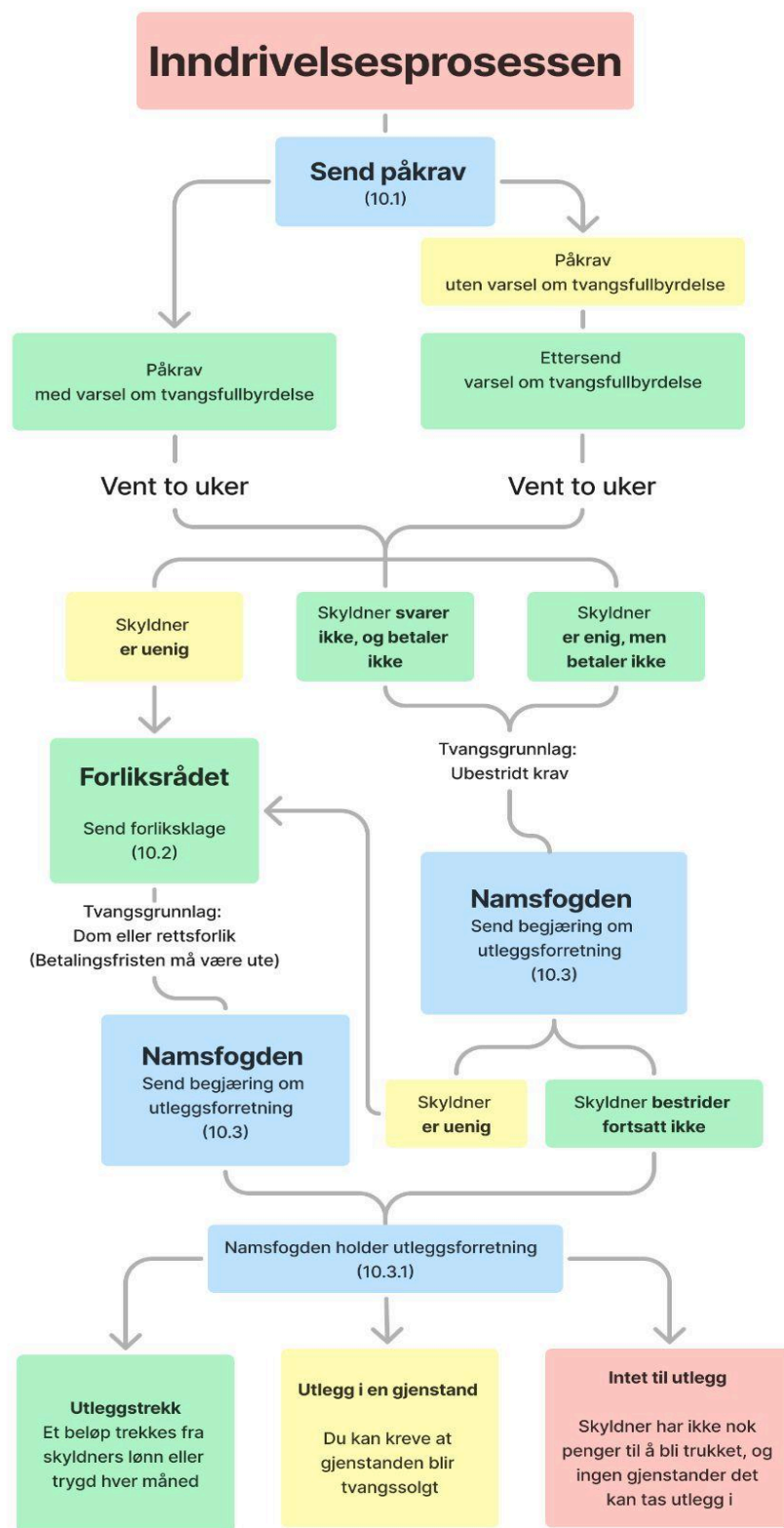
¹⁸⁹ Dekningsloven § 2-7

Hva hvis skyldneren ikke har penger?

Hvis skyldneren ikke har ekstra lønn eller trygd utover sine nødvendige utgifter, kan ikke Namsfogden trekke dem. Namsfogden vil da etter utleggsforretningen vedta at skyldneren har "intet til utlegg". Hvis skyldneren ikke har penger får du ikke dekket kravet ditt.

Forsinkelsesrentene på kravet ditt vil fortsette å løpe, og du kan forsøke å begjære en ny utleggsforretning i framtiden. Hvis du ikke tar nye rettslige skritt ved å begjære nye utleggsforretning i løpet av 10 år, foreldes kravet. Det vil si at kravet ikke lenger kan kreves innbetalt, se kapittel 2.

10.4 Figur av inndrivelsesprosessen

11. Ordliste

- **Begjæring** - En anmodning eller et krav, ofte brukt i situasjoner hvor et krav formelt fremsettes.
- **Beslagsfrie midler** - se dekningsfrie midler.
- **Bo** - "Bo" er betegnelsen på en egen formuesmasse med verdier og gjeld. Det finnes mange typer bo, slik som dødsbo, uskiftebo og konkursbo. Når for eksempel noen dør, oppnevnes en person til å sørge for at gjelden betales og at de verdiene som etter dette måtte være til overs, fordeles mellom arvingene. Denne personen kalles gjerne "bobestyrer" fordi hun er ansvarlig for å forvalte/gjøre opp dødsboet.
- **Debitor** - Skyldneren; den som skylder pengene.
- **Dekning** - Kan referere til hvor stor andel av kravet som er betalt: Dersom man har betalt hele kravet, så har kreditor fått full dekning for sitt krav. Det kan også bety at kreditor får beslag i midler hos skyldneren.
- **Dekningsfrie midler** - Betegnelsen på de ting og penger som man har krav på å beholde til det nødvendige livsopphold og som kreditor derfor ikke har lov til å ta til dekning av sitt krav.
- **Eksigibelt gjeldsbrev** - Gjeldsbrev eller panterett som kan drives inn direkte av namsfogden uten å gå via søksmål og dom, fordi det i seg selv er tvangsgrunnlag. Denne type gjeldsbrev må lyde på et bestemt beløp og det må stå klart at det kan inndrives uten søksmål og dom. Teksten henviser til tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav a. Gjeldsbrevet må også undertegnes av to vitner.
- **Ettergivelse** - Ettergivelse av gjeld eller renter betyr at man får slettet hele eller deler av kravet eller rentene.
- **Fordringshaver** - Kreditor; den som skyldneren (debitor) skylder penger.
- **Foreldelse** - Foreldelse kan inntreffe i både strafferettslige eller økonomiske forhold. Strafferettslig foreldelse innebærer at en straffbar handling ikke lenger kan idømmes straff. Foreldelse i økonomiske forhold innebærer at et krav på penger faller bort og taper sin gyldighet. Årsaken til at et pengekrav foreldes kan være at det ikke har blitt gjort gjeldende innen en gitt tidsfrist. Et krav på penger som har blitt foreldet, kan ikke drives inn. Mer om foreldelse av krav i kapittel 2.
- **Forfall** - Den dato da betalingsplikten inntreffer, og gjelden eller et avdrag skal betales.
- **Forholdsmessig betaling** - Hver kreditor får like stor prosentvis dekning av sine krav i forhold til totalgjelden. Det vil si at hver kreditor får en så stor del av det man kan avse i måneden, som tilsvarer størrelsen på det man skylder henne i forhold til den totale gjeldsbyrden til alle kreditorene samlet. På den måten lar man ingen kreditorer bli forfordelt og dermed få større dekning av kravet enn de andre. Dette er den løsningen som blant annet brukes i konkurser og gjeldsordning.
- **Forkynnelse** - En juridisk betegnelse som brukes når rettsvesenet meddeler en part noe, for eksempel når forliksrådet gir beskjed om at man er innkalt til møte.
- **Forlikssklage** - Kreditor sender en klage til forliksrådet med en påstand om at man for eksempel skylder henne penger, og krever et møte for å få til et forlik, eller en domsavgjørelse hun kan bruke for å få namsfogdens hjelp til å inndrive kravet.
- **Forsinkelsesrenter** - Forsinkelsesrenter påløper fra forfallsdag når denne er fastsatt i forveien, og ellers fra 30 dager etter at kreditor har sendt skyldneren skriftlig påkrav

med oppfordring om å betale. Denne type renter er også kalt morarenter eller strafferenter.

- **Fraværdsdom** - Dersom man blir innkalt til forliksrådet retten men unnlater å skrive tilsvare eller å møte, vil det bli avsagt fraværdsdom, tidligere kalt uteblivelsesdom. En slik dom tar alle klagers påstander til følge, og innebærer at man taper saken. Det er en forutsetning for at slik dom kan avsies at klager har krevd dette i forliksklagen, og at påstandene ikke fremstår som åpenbart uriktig, jf. tvisteloven § 16-10 annet ledd.
- **Gjeldsbrev** - Et skriftlig og i det ytre selvstendig løfte om å betale penger, eller å være penger skyldig. Et gjeldsbrev er ikke i det ytre selvstendig dersom det ikke klart fremgår om skyldneren virkelig skylder pengene, for eksempel dersom forpliktelsen er betinget av en spesiell hendelse som gjeldsbrevet ikke gir svar på om er inntrådt.
- **Gjeldssanering** - Brukes ofte om gjeldsordning. Se "gjeldsordning".
- **Hoveddebitor** - Uttrykket brukes ofte for å skille mellom låntakeren og kausjonisten ("kausjonsdebitor") da kausjonisten også kan være ansvarlig for den samme gjelden som hovedskyldner. Dette vil være tilfellet dersom han har avtalt at han skal betale dersom hovedskyldner misligholder, hovedskyldner har misligholdt og långiver har gjort ansvaret etter avtalen gjeldende.
- **Inkasso** - Utenomrettslig inkasso er når kreditoren skriver betalingsoppfordring for å få inn det han har til gode. Kreditor kan også overlate inndrivelsen til et inkassobyrå. Rettslig inkasso er når kreditor senere bringer saken inn for domstolene for deretter å få namsfogdens bistand til å få lønnstrekk eller pant i noe skyldneren eier.
- **Kausjon** - Løfte om økonomisk sikkerhet fra en tredjeperson. Långivere stiller ofte som betingelse at et slikt løfte avgis for å låne ut penger.
- **Kausjonist** - Den som har gitt en garanti til kreditor om å betale hvis den egentlige skyldneren ikke kan eller vil betale.
- **Kausjonsdebitor** - Den som skylder banken penger fordi han har kausjonert og hoveddebitor ikke betaler, slik at banken i stedet krever ham.
- **Kreditor** - Den debitor/skyldneren skylder penger til (fordringshaver).
- **Legalpant** - En lovbestemt panterett; en rett til pantesikkerhet som noen har fordi det står i loven. Se også nedenfor under "Pant".
- **Mislighold** - Mislighold oppstår når man bryter en avtale. Avtalebruddet kan enten bestå i at man betaler for sent, betaler for lite eller ikke betaler i det hele tatt. Som regel vil det stå på gjeldsbrevet hva som vil skje ved mislighold, for eksempel at hele kravet må betales med en gang dersom et avdrag ikke betales til avtalt tid. Dette kalles ekstraordinært forfall.
- **Morarenter** - Se forsinkelsesrenter.
- **Namsfogden** - Offentlig tjenestemann som blant annet står for tvangsfullbyrdelse av krav som ikke betales. Namsfogden står for utlegg og tvangsauksjoner. Utenfor storbyene er det gjerne lensmannen som er namsfogd.
- **Pant** - Kreditor får sikkerhet i en ting eller eiendom for å få betaling. Denne sikkerheten/panteretten gir ham rett til å kreve tingen/eiendommen solgt for å få betaling dersom man ikke betaler innen en viss tid. Panterett må som regel avtales, men enkelte typer krav har sikkerhet gjennom lovregler (slik som for eksempel kommunale avgifter). Se også ovenfor under "Legalpant".
- **Preklusivt proklama** - En melding til kreditorene om å melde sine krav innen en nærmere bestemt frist. Gjør de ikke det, mister de kravet. Meldingen settes blant annet inn i Norsk Lysningsblad, og må skrives på en bestemt måte.

- **Påkrev** - Melding fra kreditor om at han vil ha betaling. Hvis ikke annet har blitt avtalt, er utgangspunktet at gjeld ved påkrev må betales med en gang.
- **Referanse** - Et nummer eller et navn som viser hva saken gjelder og eventuelt hvem som er saksbehandler. Det brukes av offentlige kontorer, inkassoselskaper og andre for lettere å finne fram til riktig sak, og kan for eksempel være nummeret på gjeldsbrevet eller kontonummeret. Referanse finnes på alle brev man får, og bør brukes hver gang man henvender seg til kreditor eller et kontor.
- **Refinansiering** - Betyr at skyldneren tar opp et helt nytt lån med nye betingelser (slik som ny rente og nye forfallsdatoer) for å betale ned ett eller flere gamle lån. Man "bytter" m.a.o. et eller flere gamle lån med et nytt.
- **Rentefritak** - Uttrykket er dekkende for flere alternative ordninger; det kan for eksempel enten medføre at rentene slutter å løpe fra en bestemt dato eller at renter ikke skal løpe i en bestemt periode. Det som er felles for de ulike ordningene, er at man i større eller mindre utstrekning fritas fra å betale renter.
- **Rettsgebyr (R)** - Et gebyr som betales til staten i forbindelse med for eksempel namsfogdens eller domstolens utførelse av arbeidsoppgaver. Det koster for eksempel 1,54 rettsgebyr å få behandlet en klage i forliksrådet. Rettsgebyrets størrelse endres jevnlig. Et rettsgebyr er per 01.01.2024 kr. 1277,-.
- **Skyldner** - Den som skylder pengene; låntageren, også kalt debitor. Når et kausjonsansvar er gjort gjeldende slik at kausjonisten også kreves for betaling, kalles låntageren gjerne hovedskyldner eller hoveddebitor, fordi han som låntager er den hovedansvarlige for sitt lån.
- **Tilsva** - Et svar på kreditors påstand når man blir innkalt til forliksrådet eller stevnet for retten. Her gir man beskjed om man er enig i kravet eller ikke, og begrunner synspunktet.
- **Trekkpliktig** - Betegnelse på den som har plikt til å foreta trekk i lønn eller trygd etter en vedtatt utleggsforretning, det vil si arbeidsgiver eller NAV.
- **Tvangsauksjon** - Fast eiendom eller gjenstander som er pantsatt eller tatt utlegg i, selges på auksjon. Dette skjer etter krav fra en kreditor når man ikke betaler. Namsfogden står for auksjonen, og ofte brukes det en medhjelper. Det påløper omkostninger ved auksjonen.
- **Tvangsfullbyrdelse** - Betyr at den som begjærer fullbyrdelse får tvangsmyndighetenes hjelp til å tvinge gjennom fullbyrdelse/oppfyllelse av sin rettighet. Rettigheten som kreves fullbyrdet kan enten fremgå av loven eller bero på en avtale. I saker om pengekrav - som oftest grunner seg på en avtale mellom långiver og låntager - vil tvangsfullbyrdelse medføre at skyldneren tvinges til å oppfylle sin betalingsplikt, for eksempel ved at noen av hans eiendeler selges eller ved at det foretas trekk i hans lønn. Se mer under "Tvangsgrunnlag" og "Tvangskraftig".
- **Tvangsgrunnlag** - Dette er det rettslige grunnlaget for å kunne kreve tvangsgjennomføring ved tvangsmyndighetenes hjelp. Det er blant annet nødvendig for å kunne få namsfogdens hjelp til å inndrive et krav. Begrunnelsen for at kreditor må ha et rettslig grunnlag, er at han ikke skal kunne tvangsgjennomføre urettmessige krav. For eksempel vil en dom eller et eksigibelt gjeldsbrev være tvangsgrunnlag. Se mer under "Tvangsfullbyrdelse" og "Tvangskraftig".
- **Tvangskraft** - For at et tvangsgrunnlag skal kunne tvangsfullbyrdes, må det være tvangskraftig. Vilkårene for tvangskraft følger av tvangsfullbyrdesloven: Kravet må blant annet være forfalt og misligholdt, rettet mot riktig person (skyldneren), og

dersom grunnlaget er en alminnelig dom, må dommen være rettskraftig. Se også under "Tvangsfullbyrdelse" og "Tvangsgrunnlag".

- **Tvangsmyndighet** – En offentlig myndighet som har adgang til å utøve tvang overfor individene i samfunnet har tvangsmyndighet. Eksempler er politiet som pågriper en person, namsfogden som tvangsinnriver en kreditors pengekrav eller kemneren som innriver skattekrav på vegne av staten.
- **Uskifte** - Når man er gift og ektefellen dør, kan man vente med å gi avdødes arvinger arv til man selv dør. Fordi boet ikke er skiftet med arvingene, sier man at man "sitter i uskifte".
- **Uteblivelsesdom** - se "Fraværdom".
- **Utlegg** - Panterett eller lønnstrekk som kreditor har fått ved hjelp av namsfogden når skyldneren ikke betaler. Fast eiendom eller gjenstander kan selges på tvangsauksjon hvis skyldneren ikke betaler. Salgssummen går til betaling av salgsomkostninger og gjeld.